

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ

שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמרי

ראש השנה
ושבת תשובה

תר"ץ

◦

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

SEFER HAMAAMORIM—5690
MAAMOREI ROSH HASHANA, SHABBOS TESHUVA 5690

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

ORDER DEPARTMENT:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehot.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch®.

נסדר בדפוס „עזרא”
ע”י ירמיה הכהן בן לאה מיטא שי”

פתח דבר

לקראת ראש השנה ושבת תשובה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמרים ד"ה: זה היום תחילת מעשיך, מן המיצר, שובה ישראל, שנאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בליל ב' ויום ב' דראש השנה ובשבת תשובה – תר"ץ, בעת שהותו בארצות הברית בפעם הראשונה¹.

המאמרים נדפסו בקונטרס בפ"ע (קונטרס ו) בריגא שנת תר"ץ, ולאח"ז, בשנת תשכ"ב, נדפס בהוצאת קה"ת, בסה"מ קונטרסים חלק א' (סט, א ואילך. עב, א ואילך. עו, א ואילך).

*

מועתק בזה חלק משיחת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ² ע"ד מאמרי ראש השנה תר"ץ:

אין די מאמרים זה היום, מן המצר תר"ץ, האָט זיך שטאַרק אַרום גערעדט דער ענין פון דין ומשפט מיט די תובעי הדין און מלמדי זכות. דאָרט רעדט זיך אַ משל גשמי פון אַ נדון, און אויך דער חילוק פון דעם דין ומשפט וואָס בר"ה צו דעם דין ומשפט וואָס לאחר הפטירה ר"ל. עס רעדט זיך דייטליך אַרום די ד' מדרגות, מתים, נופלים, חולים ואסורים, אין עבודה.

די דברי מוסר און דרכי עבודת ה' וואָס אין חסידות, איז דאָס פאַר אַלע אידען, ניט נאָר פאַר חסידים אַליין. יעדער איד דאָרף זיך גוט צוהערען צום קול ה' וואָס איז נתגלה געוואָרען דורך כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה.

*

---

(1) מיום ג', י"ב אלול, תרפ"ט, עד יום ה', כ"א תמוז, תר"ץ. ע"ד הביקור בארה"ב* – ראה סקירה קצרה ב"מבוא" לאגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' 15 ואילך. סקירה קצרה ב"מבוא" לספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' מט ואילך. ספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק ח ואילך.
(2) י"ט כסלו תרצ"ד (לקו"ד ח"א ס"ע קעו ואילך. ספר השיחות תרצ"ד ע' 308).

(* ראה שיחות ט' אדר תשנ"ט (ספר השיחות תשנ"ט ח"א ע' 326 הערה 1) שביקור זה ה' הכנה לביאתו בקביעות (בשנת ה'ש"ת), ע"ד מ"ש (ויגש מו, כח) ואת יהודה שלח ג' להורות לפניו גשנה.

פתח דבר

בתור הוספה, אנו מדפיסים:

(א) קטעי יומן ומכתב של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ע"ד הסדר דראש השנה, אמירת וכתבת מאמרי ראש השנה – תר"ץ.

(ב) ברכות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ – ערב ר"ה תש"ו, נרשם ע"י כ"ק חתנו אדמו"ר.

(ג) צילום של בית הכנסת „אגודת אחים אנשי ליובאוויטש“, 195 וואַטקינס סטריט שבשכונת בראַנזוויל, שם התפלל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בראש השנה תר"ץ, ושם נאמרו מאמרי ראש השנה הנדפסים כאן.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב שי' (בהרש"ב) ראסקין³.

מערכת „אוצר החסידים“

כ"ט אלול ה'תשפ"ד, ערב ראש השנה ה'תשפ"ה
ברוקלין, נ"י.

---

(3) הגהת הגליונות נעשתה ע"י הרה"ת ר' יהושע העשל שי' הכהן יארמוש.

בס"ד. ליל ב' דר"ה. ת"ר, צדיק, נויאָרק.

זה היום תחלת מעשיך, זכרון ליום ראשון, כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב.² דהיום דר"ה הוא תחלת מעשיך. וצ"ל³ והלא ר"ה הוא יום וא"ו למע"ב, דבכ"ה באלול נברא העולם,⁴ ור"ה הוא יום ברא אדה"ר,⁵ שהוא ביום וא"ו למע"ב, שע"ז ארוז"ל⁶ ע"פ⁷ אחר וקדם צרתני, שהאדם נברא אחר למע"ב, והיינו דהגם שהאדם בעצם מעלתו הרי הוא קדם לכל הנבראים, אבל בריאתו ויצירתו הוא אחר למע"ב, וא"כ איך נקרא זה תחלת מעשיך, והרי כל הנבראים נבראו קודם האדם, וכמאמר⁸ אם יחטא אדם אומרים לו אפילו יתוש קדמך, דהן אמת שהאדם הוא קודם לכל הנבראים והיצורים, והוא כאשר מתנהג בהנהגה טובה, אבל אם הוא מתגאה בזה שהוא במעלה על כל הנבראים, והנהגתו אינה טובה, אז אומרים לו אפילו יתוש קדמך, וא"כ איך נקרא ר"ה תחלת מעשיך. ועוד, מהו זכרון ליום ראשון, דמאחר דר"ה הוא ביום וא"ו למע"ב, ונקרא תחלת מעשיך, הול"ל זכרון ליום הששי, ומהו ליום ראשון. ועוד צריכים להבין אומרו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דזהו נתינת טעם על זה היום תחלת מעשיך, כלומר, דטעם הדבר דהיום דר"ה הגם שהוא יום וא"ו למע"ב, שהוא יום שנברא האדם, ולא היום שנברא העולם, מ"מ הרי נקרא זה היום בשם תחלת מעשיך לפי כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דלכאורה אינו מובן שייכות הענינים זל"ז⁹, וגם מהו המשך הענין של המאמר כללי זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ועל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום, איזו לרעב ואיזו לשבע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים כו"ו,⁹ דנושא ותכן הענין הוא, דהיום דר"ה, דהגם שהוא ביום שנברא האדם, מכל מקום הוא תחלת מעשיך, והגם דיום וא"ו למע"ב שבו נברא האדם הוא תחלת מעשיך, הנה מ"מ הזכרון הוא ליום ראשון שבו נברא העולם, ולא

(1) תהלים פא, ה.

(2) תפלת מוסף דר"ה – ברכת זכרונות (ר"ה כו, א. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא

דר"כ פיסקא כג (בחודש השביעי). ילקוט שמעוני פינחס רמז תשפב).

(3) ראה לקו"ת נצבים מז, א ואילך. נא, ב. ר"ה נד, סע"ד. ובכ"מ.

(4) ויק"ר, פסיקתא, וילקוט שמעוני שם. תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח

ובהגהות הרד"ל שם.

(5) ויק"ר שם. וראה תוס' שם. ר"ן לר"ה טז, א. חדא"ג מהרש"א שם. בחיי בראשית א, ג.

(6) ב"ר פ"ח, א.

(7) תהלים קלט, ה.

(8) ראה גם רד"ה זה היום דש"פ נצבים תרצ"ה.

(9) תפלת מוסף שם (ירושלמי ומדרשים שבהערה 2).

זה היום תחלת מעשיך

ב

זכרון ליום וא"ו. וטעם הדבר הוא, לפי כי חק לישראל הוא ומשפט לאלקי יעקב, ולזאת הנה בכדי שכוונה זו המכוונת מאתו ית' בענין בריאת העולם ויצירת האדם תבא מן הכח אל הפועל, הנה לזאת ועל המדינות בו יאמר כו' ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים, הנה כל זה תלוי בהעבודה דישראל בתורה ומצות. וזהו המשך הענין זה היום כו' ועל המדינות כו', דכל עניני המדינות והבריות כו' הוא בשביל להשלים הכוונה העליונה בבריאת העולמות.

והנה להבין הכוונה פנימית בענין זה, הענין הוא, דהנה ר"ה נקרא בכתוב בשם היום¹⁰, כמ"שי¹¹ אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם זקניכם כו' טפכם נשיכם כו' עד שואב מימך, וחשיב כאן עשר מדרגות¹² רחוקות זו מזו, ראשיכם, ושואב מימך, ואומר ע"ז אתם נצבים היום כלכם, דכלכם עומדים וקיימים, דבר"ה הוא הדין ומשפט על כל היצור, אבל אתם הנה כלכם נצבים, והיינו דכלכם עומדים וקיימים ביום הדין, איהר בלייבט שטיין¹³, ואתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם וכו' טפכם נשיכם כו', דבהיום דר"ה כלם עומדים בהשוואה לפני ה' אלקיכם, דהגם שיש חלוקי מדרגות באנשים שהם חלוקים בידיעותיהם ועניניהם, וכדא' בזהר¹⁴ אית מארי רזין וסודין, היינו שישנם שידועים סודות התורה וטעמי המצות ועוסקים בדברי קבלה ופנימי' התורה שנק' סתימא דאורייתא¹⁵, שהוא סוד ורוז, ואית מארי אורייתא שהם יודעים ומשיגים חכמת התורה בהבנה והשגה גדולה, והיינו גליא שבתורה, ואית מארי עובדין טבין שהם בעלי עבודה במעשים טובים שהם מקיימים את המצות בזהירות ובוזריות גדולה בחיות מיט א' לעבעדיקייט מיט א' שטארקען קלעפ און גישמאק, וכמו שיש באנשים אשר לכל אחד יש מצוה שעושה אותה בחיות רב, אַזי זעהען מיר במוחש, אַז עס איז דאָ אַזעלכע וואָס ער איז מקיים אַ מצוה פרטית מיט אַ חיות¹⁶, כמאמר העולם אין דער מצוה האָט ער גאָר אַ באַזונדער חיות, וכן הוא בבעלי עבודה בכל המצוות, שמקיימים אותם בחיות ובהתלהבות, והיינו דלא זו בלבד דקיום המצות אצלם הוא בהידור כדינו

(10) ראה זהר ח"ב לב, ב וברמ"ז שם. ח"ג רלא, ב וברמ"ז שם. לקו"ת תבוא מא, ג.

(11) נצבים כט, ט"י. וראה פענח רוא ס"פ נצבים מגלה עמוקות נצבים ד"ה עשירי (ס, ד). לקו"ת

ר"פ נצבים (מד, א).

(12) ראה לקו"ת שם.

(13) ראה אגרות קודש ח"ג ס"ע תל ואילך. הועתק ב"היום יום" כה אלול. ד"ה זה היום שבהערה

8.

(14) ראה זהר ח"ב ריו, א. ח"ג סז, ב (ברע"מ). תניא אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאורי הזהר לאדמו"ר

האמצעי נח, ג ואילך. להצ"צ ח"א ע' קלד. סה"מ תרפ"ג ס"ע קפב.

(15) ראה זח"ג עא, ב. עג, א.

(16) ראה גם תניא אגה"ק סו"ז. סה"מ תרפ"ח ע' קנד ואילך. אגרות קודש ח"ג ע' קכט. ספר

השיחות תרצ"א ס"ע 266 ואילך. קייץ ה'ש"ת ע' 22. תש"ד ריש ע' 105.

ליל ב' דראש השנה, ה'תר"ץ

ג

וכהלכתו, הנה עוד זאת שהוא בחיות, הנקרא בל' העולם מיט אַ לעבין, דזהו"ע החסידות¹⁷, חסידות מגלה החיות פנימי של כל דבר, חסידות אינו מוסיף דבר בהדבר עצמו, כי אם כל ענינה הוא שמגלה החיות פנימי של הדבר שהוא נשמת הדבר ההוא¹⁸. אמנם נודע דלא עם הארץ חסיד¹⁹, ולזאת²⁰ הנה בכדי לקיים מצוה כדבעי למהוי, צריכים לידע איך לעשותה בדיוק ובדקדוק, לכן יש להם זמן קבוע ללמוד שו"ע לידע את המעשה אשר יעשו²¹, ועוסקים בצדקה ובגמ"ח בממונם גופם (טרחתם) ונפשם, וישנם אנשים פשוטים שאינם יודעים מאומה ומקיימים מצות ומנהגי ישראל בתמימות, דאנשים הפשוטים האלו הגם שאינם יודעים מאומה בחכמת התורה, ומכש"כ בסודות ורזין דאורייתא וטעמי המצות, הנה מעלתם גדולה מאד בזה דקיום המצות אצלם הוא בתמימות, אשר זה יקר וחביב לפני הקב"ה יותר מכל ידיעה והשגה²², אבל מ"מ ה"ז מדריגות חלוקות. הנה בהיום דר"ה אומר אתם נצבים כלכם, ראשיכם שבטיכם כו' טפכם נשיכם כו', היינו דכלם חשובים לפני הקב"ה שהוא אב²³ הרחמים.

וביאור הענין הוא, דהנה העבודה דר"ה ויוהכ"פ הוא בנקודת הלב שבכאו"א מישראל²⁴, ר"ה און יוהכ"פ רירט אָן יעדער אידן אין טיפין האַרצין, ומתגלה נקודת היהדות באמונה פשוטה. דבזה הרי אין חלוקי מדריג', דבהשגה שהיא בכחות הגלויים הרי בזה יש חילוקי מדריג' מי שמשיג יותר או פחות, אבל בנקודת היהדות, שהוא מצד עצם הנשמה, הנה בזה אין חילוקי מדריגות²⁵, ורק שאלו שהם בעלי השגה והבנה ה"ה קרובים יותר שיתגלה אצלם נקודת הלב מכמו באלו שאינם בעלי השגה, דזהו בכל השנה, אבל ר"ה הוא זמן התגלות קירוב המאור אל הניצוץ²⁶, וכמ"ש²⁷ חשף ה' את זרוע קדשו, דערפאָר איז ר"ה

---

(17) ראה גם אגרות קודש ח"ד ע' כו. קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ו ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 246 ואילך.

(18) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 174.

(19) אבות פ"ב מ"ה.

(20) ראה גם סה"מ תרצ"ט ע' 105.

(21) ע"פ יתרו יח, כ.

(22) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' שעה.

(23) ראה לקו"ת ר"ה סב, סע"ד. לקו"ת שה"ש י, סע"ג.

(24) ראה גם סה"מ תש"ה ע' 224.

(25) ראה גם סה"מ תרפ"ט ע' רנד.

(26) ראה דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, סע"ב. כד, סע"ד. צא, א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי תצא ע' תקכד. סה"מ תרנ"א ע' נג. קונטרס העבודה ספ"ה. סה"מ תרפ"ט ע' לו. ס"ע שנה ואילך. תרצ"ז ע' 158. תרח"ץ ע' ב. וש"נ.

(27) ישע"י נב, י. וראה סה"מ תרנ"א שם: „בעש"ית .. קירוב המאור אל הניצוץ .. וכמ"ש בזהר ע"פ חשף הוי' את זרוע קדשו דקאי על ר"ה ויוהכ"פ דחשף הוא ל' גילוי" (ראה זח"ג ריד, ב וברמ"ז שם).

ווערט באַ יעדער אידען דערוועקט די פינטעל האַרץ, ואז לפני ה' ישפוך נפשו²⁸ בהתעוררות גדולה, ולהיות דבר"ה ויוהכ"פ דהעבודה דכל ישראל הוא בנקודת הלב ובאמונה פשוטה בה', לכך הנה כלם חשובים לפני הקב"ה, דהנה ר"ה הוא יום הדין והמשפט על כל החיים, וכמא'²⁹ מי לא נפקד כהיום הזה, וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון³⁰, דהדין ומשפט דר"ה אינו רק דין כללי כ"א דין ומשפט פרטי לכאו"א בפרט, וכמא'³¹ ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי, לחתוך קצבה לכל נפש ונפש ביחוד, ולכתוב את גזר דינם אם יחי', ואיך יהי' החיים שלו, אם בתכלית הבריאות או ח"ו כו', וכן בריאות אנשי ביתו, כל דבר ודבר בפרטי פרטיות. וכת'³² ויבאו בני האלקים להתייצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם להתייצב על ה', ותרגם והוה יום דינא רבא. ופי' במצו'^{32ד}, ויהי היום, היום שהוכן לכשיבאו בו מלמדי הזכות והחובה, עס איז דאָ אַ טאָג וואָס דער טאָג איז אָפּגישטעלט אויף דעם דין ומשפט, און אין יענעם טאָג קומען די מקטרגים וואָס מאַנען די אַלע זינד וואָס די מענטשען האָבין אָפּגיטאַן דעם גאַנצען יאָר, און עס קומען די מליצי יושר וואָס זיינען מלמד זכות אויף דעם מענטשען. וכמו עד"מ בדין ומשפט למטה, דכשהאדם עובר על איזה חוק ודין ממשפטי המדינה בגניבה, גזילה או רציחה או אונאה באיזה אופן שיהי', והחוטא הנאשם נתבע לדין, הרי יש מלמדי זכות ומליצי יושר, ויש מלמדי חובה ותובעים לדון בדין קשה את העובר על החוקים והמשפטים, דתביעתם היא תביעה כפולה, הא', תביעה כללית פאַר וואָס איז גאָר פאַראַן אַזעלכע וואָס זיינען עובר אויף די חוקי המדינה. והב', הוא שתובעים תביעה פרטית מהאיש ההוא שהוא עובר על החוק ומגדילים את החטא והאשמה שלו, באמרם כי לפי שאין מייסרים את העוברים על החוקים הנה עי"ז נמצאים העוברים על החוקים, ע"כ תובעים המה, דגם אם יצדקו דברי המלמדי זכות על אדם זה, הלא חטאו גדול מה שגורם לאחרים, וע"כ תובעים הם אשר ח"ו ייסרו אותו במשפט קשה, מער וויפיל ער איז ווערט, למען שיפחדו גם אחרים, והסדר הוא אשר אחרי שהשופט שומע תביעת מלמדי החוב ומליצת המלמדי זכות נותנים רשות לבעל הדין בעצמו אשר ילמד זכות על עצמו, אשר באמת הנה בלמוד זכות הזה תלוי כל החלט המשפט.

והנה, ככל המשל הזה יובן בהדין ומשפט דר"ה, דזהו ויהי היום³², דר"ה הוא היום שהוכן למשפט ודין, ובו ביום באים ר"ל המקטרגים התובעים

(28) בתהלים קב, א: ולפני ה' ישפוך שיחו. וראה במפרשים שם. ובמצודת ציון שם: כמו אישחה במר נפשי (איוב ז, יא).

(29) מוסף דר"ה שם.

(30) פיוט, ונתנה תוקף" (משנה ר"ה טו, ריש ע"א).

(31) פיוט הנ"ל.

(32) איוב ב, א.

משפט על מעשה בנ"א, וכמארז"ל (ב"ב דט"ז ע"א) יורד ומתעה, שהשטן שהוא מלאך רע יורד למטה ומתעה את הבריות³³, ער רעדט איין דעם מענטשען און פיהרט איהם אַראָפּ פון דרך האמת, ועולה ומרגיזו³⁴, ואח"כ הוא עצמו תובע דין לשפוט את האדם ח"ו בדין קשה ר"ל. והנה, כשם שבדין ומשפט דלמטה הרי אחרי שהשופט שומע דברי המלמדי זכות וחוב נותנים רשות להבעל דין עצמו ללמד זכות על עצמו, כן הוא בדין ומשפט דר"ה שניתן רשות להאדם ללמד זכות על עצמו ועל ב"ב ועל זולתו, והם התחנונים ובקשות שבתפלה, ואמירת מזמורי תהלים, דבזה הרי כאו"א מלמד זכות על עצמו, ולכן הנה הב' ימים אלו דר"ה, הנה לבד זאת שצריכים זהירות יתירה לפי שהוא הזמן דקבלת עול מלכות שמים³⁵, צריכים לייקר כל שעה ורגע³⁶ להיות כל שעותיו נתונים לד' בתפלה, תורה, ואמירת תהלים, וכל זה צריך להיות נעשה בחיות ורגש פנימי, וכמו שאנו רואין במוחש דהדבר שנוגע להאדם בחיי נפשו ונפשות אנשי ביתו הוא עושה זאת מעומק נקודת לבבו, באשר יודע אשר בזה תלוי כל חיותו וחיות ב"ב. וכמו עד"מ מי שיש עליו איזה משפט אשר עונשו הוא בקנס בממון רב שאינו לפי כחו, והיינו דמה שמרויח לפרנסת ביתו במשך זמן צריך ליתן קנס, ובפרט משפט אשר עונשו ביסורים ח"ו, ומכש"כ בעונש מות ר"ל, ומתבונן כי עתה עוד אפשר לו למצא עצות איך להנצל מזה, וגודל הסכנה שהוא נמצא וגודל הרחמנות שעל ב"ב, הנה כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו³⁷, עס איז ניטאָ קיין צו טייער, און עס איז ניטאָ קיין צו פיל, און קיינער דאַרף אים ניט מעורר זיין, באַ אים איז יעדער רגע טייער, ומשתדל בהשגת טוענים ומליצי יושר היותר טובים, ומונח בזה בכל לבו נפשו ומאדו, ומוצא כל מיני הצטדקות שאפשר להיות, ואין צריכים לזרוז על זה כלל, כי הוא עושה בעצמו בזריזות גדולה ובעיון רב. והגם שאינו יודע חוק ומשפט, הנה לפעמים ה"ה ממציא המצאות וסברות עמוקות באופן ההצטדקות שלו³⁸, מה שלא ימצאו בעלי שכל חריפים ביודעי דין, והכל הוא אצלו בהתרגשות גדולה באמת ובתמימות, זייער ערינסט מיט אַ אמת, ובפרט בעת עמדו למשפט ודובר דבריו להצדיק את עצמו, או שמודה על האמת ומבטיח

(33) פרש"י בבא בתרא שם.

(34) בבבא בתרא שם: ומרגיז. בחדא"ג מהרש"א שם: ומרגיזו.

(35) ראה גם אוה"ת ר"ה ע' אשנא. סה"מ תרצ"ז ע' 306. תרח"ץ ס"ע יא ואילך. סה"מ אידיש ע' 29. לקו"ש ח"ט ע' 450.

(36) ראה סה"מ תרפ"ו ע' ב. תרפ"ח ע' ו. תרצ"ז ע' 310. ספר השיחות תרצ"ו ע' 156. סד"ה אתם נצבים תשי"א, תשי"ב (סה"מ תשי"א ע' קלט. תשי"ב ע' שעא). סד"ה זה היום תחילת מעשיך תשי"ד (סה"מ תשי"ד ע' י).

(37) ע"פ איוב ב, ד.

(38) ראה גם סה"מ עטר"ת ע' קפא. תרפ"ה ע' קלא. תרצ"א ע' קסב.

נאמנה אשר לא ישוב לכסלה עוד³⁹, ומתחנן ומבקש על נפשו ונפשות ב"ב בבכ"י עצומה ודבריו יוצאים מנקודת פנימי' לבבו, דכ"ז הוא לפי שיודע שזה נוגע בנפשו ונפשות אנשי ביתו לחיים או ח"ו וח"ו כו', ודבריו אלו פועלים על השופט להקל במשפטו. והדוגמא מזה יובן בעבודה בנפש האדם, בהדין ומשפט דר"ה כשבאים בני האלקים להתייצב על ה' לתבוע ולקטרג ח"ו על כל אחד ואחד, וסופרים ומונים חטאיו פשעיו ועוונותיו אשר מהם הרבה אשר נשכחו מאתו במשך השנה, ומהם אשר גם לא שם לבו להם לחשבם לחטא מפני כמה סבות, הסבה הא', הוא מפני העדר הידיעה ועמי הארצות, שיש כמה בנ"א שאינם מקיימים את המצות או ר"ל עוברים עבירות מפני העמי הארצות שלהם, זיי זיינען שטאַרק פאַרגרעבט גיוואָהרין, מיא ווייס ניט דיא גרייסקייט פון לייגען תפילין, און די האַרבקייט פון חילול שבת ומאכלות אסורות ובפרט טהרת המשפחה, אשר כל הצרות ויסורים בגידול בנים בא מזה⁴⁰. והב', הוא הקרירות, די קאַלטקייט והטרדא בעניני עולם, דכ"ז הוא סיבה מה שהוא שכח על חטאיו גם הגדולים, ובפרט הענינים שאדם דש בעקביו⁴¹, ועובר עליהם מפני העדר הידיעה באיסור והיתר, מיעוט יראת אלקים והעדר שימת לב, אבל המקטרגים ר"ל זוכרים ומפרטים כל חטא ועון בפרט, ועוד זאת, כי מגדילים את כל חטא ועון בטענות ותביעות שונות, בדוגמת דבר, המלמדי חוב במשפט גשמי, שאומרים אשר גם אם יצדקו דברי המלמדי זכות על אדם זה בפרט, אבל חטאו גדול מנשוא שמחטיא את הרבים, וכאשר ישים האדם אל לבו מצבו האמתי באשר הוא, כאשר ידע אינש בנפשי' בכל פרטי פרטיות עניניו, ויתבונן בזה בהתבוננות עמוקה עד אשר יצייר במוחו כל פרטי עניני הדין והמשפט, וטענות ותביעות המלמדי חוב, ודברי המלמדי זכות, ובתוך עומק פנימיות לבבו ידע את האמת שהוא בדוגמת דבר הנתבע במשפט גשמי, והוא חטא ואשם, ואין לו שום התנצלות אלא לבקש רחמים וחנינה בלבד, וכאשר ישים אל לבו דהפסק דין וההחלט תלוי רק בבקשותיו ותחנוניו, ואבינו מלכינו יתברך ויתעלה פותח יד לקבל שבים⁴², דזהו ענין תקיעת שופר, גנוחי גניח ילולא יליל⁴³ בצעקה פנימית מקירות לבו⁴⁴, הרי אין הדבר תלוי אלא בו, ולזאת הנה בהיום דר"ה, דאז הוא עת רצון למעלה בהתגלות קירוב

(39) ע"פ תהלים פה, ט. וראה תניא אגה"ת פ"א (צא, ריש ע"א). סה"מ תרפ"ב ריש ע' שלג. תרפ"ט ע' י. תרצ"א ע' יז.

(40) ראה גם ד"ה אני ישנה וד"ה יהי ה"א עמנו שנה זו (תר"ץ). ספר השיחות תרצ"ב ע' 68. תרצ"ד ע' 287 ואילך. ע' 440 ואילך. תש"ג ע' 26. אגרות קודש ח"ד ע' קצא ואילך.

(41) ראה ע"ז ית, א (וברש"י שם בפירושו ה'). זח"א קצח, ב. תנחומא ופרש"י ר"פ עקב. תניא פ"ל (לט, א). אגה"ת פ"ז (צז, ב).

(42) ע"פ נוסח תפלת נעילה. ועוד.

(43) ר"ה לג, ב. לד, א.

(44) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' ח ואילך. ובכ"מ.

המאור אל הניצוץ, צריך כל אחד ואחד לעורר את נקודת לבבו ולעמוד על נפשו להתחנן אל ד' על נפשו ונפשות אנשי ביתו בבקשת רחמים ותחנונים, כמו העומד לדין למטה במשפט הנוגע בנפשו, ויעשה תשובה שהיא החרטה גמורה על כל הדברים הלא טובים שעשה בעבר⁴⁵, ויקבל עליו עול מלכות שמים על להבא.

והנה, זהו ההפרש בין הדין ומשפט דר"ה להדין ומשפט ששופטים את האדם אחרי מותו ר"ל. ההחילוק הוא בכ' ענינים, הא', שהדין ומשפט שאחרי מותו ר"ל הוא משפט הנפש והנשמה, והדין ומשפט דר"ה הוא משפט הגוף⁴⁶ אם יחי' או ח"ו וח"ו כו', היינו אם תתקיים ותחי' הנפש בהגוף או ח"ו וח"ו כו', אם יהיו לו בנים או ח"ו כו', ואם יהיו הוא ובניו ביתו בריאים או ח"ו כו', אם תהי' פרנסתו בריוח ויתעשר או שח"ו יעני ותהי' ח"ו פרנסתו בדוחק, וכן בכל הענינים הגופניים בענג או ח"ו בצער, וע"ז הוא הדין ומשפט, והמקטרגים טוענים טענותיהם הרעים ותובעים ח"ו דין, והמליצי יושר שהם המעשים טובים של האדם טוענים בזכותו⁴⁷, אבל העיקר הוא הדברי זכות והבקשת רחמים של הבעל דין בעצמו. והחילוק השני שבין הדין ומשפט שאחרי מותו של האדם ר"ל להדין ומשפט דר"ה, דאחרי המיתה ר"ל הרי אי אפשר לעשות תשובה⁴⁸, וזהו אחד העושים היותר גדולים כשבאים אל עולם האמת ורוצים לעשות תשובה ואין מספיקים בידם, דאֶרטען אין עולם האמת וויל מען שוין טאָן תשובה און עס העלפט ניט⁴⁹, ובהדין ומשפט דר"ה מועלת תשובה, כמ"ש⁵⁰ היום לעשותם, בעוה"ז דוקא⁴⁸. וזהו יפה שעה א' בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב⁵¹, אַז דורך אַ שעה פון תשובה ומעש"ט בעוה"ז, קומט מען צו, צו הויכע מדריגות אין עולם הבא, והבא לטהר מסייעין אותו⁵², ובפרט ביום דר"ה שהוא עת רצון, וממה"מ הקב"ה מתרצה ומתפייס בתחנונים ובדמעות, כי ידו ית' פתוחה לקבל שבים⁴². ולכן כאשר האדם מתעורר בתשובה מקבלים אותו, ולזאת צריכה להיות תפלת האדם ברה"ו ויהיכ"פ בקול גדול, וכדאי' בב"י⁵³ או"ח סי' ק"א⁵⁴ דבר"ה

(45) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"א-ב. שהמ"צ להצ"צ לח, א ואילך. שה"מ תרפ"ט ותרצ"א שם.

(46) ראה לקו"ת ר"ה נט, ב מהגהות מיימוניות הל' תשובה פ"ג סק"א בשם הרמב"ן.

(47) ראה גם שבת לא, א.

(48) ראה לקו"ת פינחס עה, סע"ב ואילך. עו, סע"ד. סידור עם דא"ח נג, ג ואילך. נו, ד ואילך.

שה"מ תרל"ה ח"ב ע' שעב ואילך.

(49) ראה גם שה"מ תש"א ע' 41. שה"מ אידיש ע' 92.

(50) ואתחנן ז, יא. וראה עירובין כב, א. ע"ז ג, א. פרש"י עה"פ.

(51) אבות פ"ד מ"ז.

(52) שבת קד, א. יומא לח, ב.

(53) הובא בביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תקז ואילך. קונטרס ומעין מאמר יא פ"א ואילך.

(54) ד"ה בראש השנה (ושם): „בראש השנה ויום הכפורים נוהגים העולם להשמיע קולם

בתפילתם".

זה היום תחלת מעשיך

ויוהכ"פ נוהגים כל ישראל להשמיע קולם בתפלה ואמירת תהלים, ובס' 55 מגן דוד להרדב"ז ז"ל אות ט' 56, כתב וז"ל כי הדבור היוצא מפיו האדם כו', אם טוב וישר הוא ויוצא בקדושה, אז מקריבין אותו לפני מי שאמר והי' העולם כו' עכ"ל. דזהו בכל זמן, ומכש"כ בר"ה ויוהכ"פ, דזהו"ע תקיעת שופר גנוחי גניח וילולי יליל, כמאמר רבינו הגדול נ"ע בשם הבעש"ט נ"ע 57, דישראל הם בנים למקום 58, והצעקות בעת תקיעת שופר הוא כבן הצועק אל אביו אבא אבא הצילני מאויבי ושונאי, שהם המקטרגים ר"ל.

וזהו זה היום, דהיום דר"ה שהוא יום ברוא האדם, הוא תחלת מעשיך, לפי שעיקר הבריאה הוא האדם שהוא בחר הנבראים 59, הנה יום זה הוא זכרון ליום ראשון, דבסדר הימים הרי יום ראשון הוא חסד 60, דע"י שהאדם עושה תשובה ושובר את לבבו בחרטה על העבר ומקבל על עצמו לשנות את דרכו לטוב, הנה הקב"ה שומע קול תרועת עמו ישראל 61, דתרועה הוא שברים צובראָכניקייט, דער אויבערשטער נעמט צו את התשובה, היינו די צובראָכניקייט, ברצון, ועולה מכסא דין ויושב על כסא רחמים 62, ומגביר מדת החסד, ונותן לכלל ישראל שנת חיים.

---

(55) הובא במקומות שצויינו בהערה 53. אגרות קודש ח"ד ע' תטו. ח"ה ע' תפג. ח"ו ע' תכט.
 (56) כב, א (בהוצאת אמשטרדם, תע"ג).
 (57) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ע (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקסה ואילך). כתר שם טוב הוספות סימן קצב ואילך. וש"נ. וראה רד"ה מן המיצר שנה זו (לקמן ע' ט).
 (58) אבות פ"ג מ"ד.
 (59) ראה זח"ג מח, א. וראה סה"מ תרפ"ב ס"ע ס. תרצ"ו ע' 139. ספר השיחות תרצ"ד ע' 309. לקו"ש חכ"ד ע' 627. וש"נ.
 (60) ראה גם לקו"ת ר"ה נח, א.
 (61) מוסף דראש השנה (סיום ברכת שופרות).
 (62) ראה ויק"ר פכ"ט, ג.

בס"ד. יום ב' דר"ה, ת"ר צדיק. נויאָרק.

מן המיצר קראתי י"ה, ענני במרחב יהי. וצ"ל², מהו אומרו ב"פ י"ה, דלכאורה הוה לי' למימר ענני במרחב. ועוד, דהנה הפסוק דמן המיצר הוא הפסוק הראשון דפסוקי תקיעות, דענין התקיעות הוא בעת זמן שהמקטרגים ר"ל באים לקטרג ח"ו על בני ישראל ולהזכיר את חטאיהם עונותיהם ופשעיהם, ולתבוע ח"ו שידונו אותו עבור כל החטאים ועונות ופשעים שהאדם גם שכח עליהם במשך השנה. דהשכחה רק אצל האדם, ער האָט פאַר געסען אויף דיא זינד וואָס ער האָט געטאָן, וואָס אזוי איז דאָך אפילו בהדברים והענינים שבין אדם לחבירו, דכשהוא מיצר לחבירו, ער מאַכט דעם אַנדערין איינג און שלעכט גם בדברים של מה בכך, כמו עניני צחות הנקרא גלייך ווערטלעך, ה"ה גורם צער לחברו, ולפעמים גם עגמת נפש מעין שפיכות דמים³, והוצאת שם רע, כנראה במוחש אשר הרוב מהם גורמי⁴ פירוד לבבות ומדות רעות, וכן בעניני פרנסה שהאחד נוגע במה ששייך לחברו, והוא שוכח על זה. ומכל שכן בדברים שבין אדם למקום שנשכחי מלב האדם, דכך היא המדה בכל עניני תאוה שהם רק לרגע⁵. דכל זה מה שהאדם שוכח, אָבער דיא מקטרגים פאַרגעסען ניט, ותובעים ר"ל כל פרט ביחוד, ובר"ה בעת התקיעות, אשר כל ישראל מתקבצים יחד וצועקים מפנימי לבבם שירחם עליהם השי"ת, וכמו שאמר רבינו הגדול נ"ע בשם הבעש"ט נ"ע⁶ דישראל נקראים בנים להשי"ת⁷, והצעקות דתקיעת שופר הוא כמו צעקת הבן שחטא לפני אביו ותובעים אותו למשפט, והבן צועק אבא אבא רחמני והצילני מרודפי ושוונאי. והפסוק דמן המיצר הוא הפסוק הראשון מהפסוקים שאומרים בעת התקיעות, והיינו דאָס איז דער ערשטער צוא גאַיינג און דער צוא טרעט וואָס אַ איד גייט צו לאבינו אב הרחמים, והוא השער אשר על ידו בא הגילוי מלמעלה, דזהו קראתי י"ה, דער צוגיינג להשי"ת, וענני במרחב איז דער גוטער

(1) תהלים קיח, ה.

(2) ראה ד"ה מן המיצר תר"ס, תרע"ח (סה"מ תר"ס ע' א ואילך. תרע"ח ע' א ואילך). ד"ה הנ"ל תשל"ח (סה"מ תשל"ח ס"ע ח ואילך).

(3) ראה גם סה"מ תרפ"ט ע' קלו.

(4) אוצ"ל: גורמים.

(5) ראה גם ספר השיחות תרצ"ב ע' 62. ד"ה שלח לך תשי"א (סה"מ תשי"א ע' קז).

(6) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ע (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקסה ואילך). כתר שם טוב הוספות סימן

קצב ואילך. וש"נ. וראה סד"ה זה היום שנה זו (לעיל ע' ח).

(7) אבות פ"ג מ"ד.

ענטפער. א"כ הי' לו להזכיר את השם הוי', שהוא שם של רחמים⁸, דהרי כללות העבודה דר"ה הוא התעוררות רחמים רבים על נפשו ונפשות אנשי ביתו, וכמאמר⁹ אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים כו', א"כ למה אינו מזכיר שם הוי' ואומר שם י"ה, וב"פ י"ה.

והענין הוא, דהנה בר"ה אנו אומרים¹⁰ ונתנה תוקף קדושת היום, דאנו באים לספר גודל עוצם הקדושה של היום הזה, כי היום הזה דר"ה הוא נורא ואיום¹⁰, ובו ביום הוא הדין ומשפט על כל החיים לכל אחד ואחד בפרט, הן בהנוגע לו לעצמו, והן בהנוגע לבני ביתו בכל פרט ופרט, אשר בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמו¹⁰, והיינו דעל ידי התשובה דר"ה כותבים אותו בספר החיים והחתימה הוא ביום הכפורים.

וביאור הענין הוא¹¹, דהנה אנו אומרים בנוסח תפלת שמו"ע ממלכל חיים בחסד, מחי' מתים ברחמים רבים, סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים, ומקיים אמונתו לישני עפר. שמזכיר כאן ד' ענינים, מתים, נופלים, חולים ואסורים, והפירוש הוא, אשר הוא ית' הוא תמיד מחי' מתים וסומך נופלים כו', וצריכים להבין מהו ענינם של ד' מדריגות אלו בעבודה בנפש האדם. ועוד, מהו אומרו מחי' מתים ברחמים רבים, וכי שאר הג' ענינים נופלים, חולים, ואסורים, אינם ברחמים רבים, דהלא כלם צריכים רחמים רבים. והנה המושך כללות הענין דממלכל חיים בחסד, מחי' מתים כו' ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר, מובן דזה שהוא ית' ממלכל חיים בחסד כו' הוא לפי שמקיים אמונתו לישני עפר, וצ"ל מהו ענינו.

והנה בהד' ענינים דמתים, נופלים, חולים ואסורים, הנה היותר קשה מכלם הוא מת ר"ל, וכמו בגשמיות הרי ענין המיתה הוא שהחיות מסתלק ונשאר רק הגוף, שהוא כאבן דומם¹², דהנה הגוף הוא כלי כללי אל חיות הכללי שבנפש, ואברי הגוף הם כלים פרטיים אל פרטי הכחות שבנפש, והגוף בכללותו נחלק לג' חלקים כללים, ראש גוף רגל¹³. וג' חלקים כללים האלו הם ג' כלים כללים, כל

(8) ראה ספרי ואתחנן ג, כד. שמו"ר פ"ג, ו. פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים). זח"ג יא, ריש ע"א. סה, א. לקו"ת ר"ה ס, ג.

(9) פיוט „היום הרת עולם“ בתפלת מוסף דר"ה דהש"ץ.

(10) בתפלת מוסף.

(11) ראה סידור עם דא"ח קלט, ג ואילך (ועם הגהות וכו') – ספר החקירה להצ"צ פט, סע"ב ואילך).

דרך חיים מג, ג ואילך.

(12) ראה סנהדרין צא, סע"א.

(13) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' ג. אוה"ת דברים ח"ה ע' ב'קל. סה"מ תר"ל ח"ב ע' תכתב ואילך. תרח"ץ ע' נא. וראה ד"ה בסוכות תשבו שנה זו (לקמן ע' 0001).

אחד מהם כלי כללי אל חלק א' כללי מחלקי הנפש. דנפש האדם מתחלק ג"כ בג' חלקים כלליים, שכל, מדות ופעולה, וכל אחד מג' חלקי הנפש שורה בהכלי הכללי שלו בגוף האדם¹⁴, דהשכל שורה במוח שבראש, והיינו דחומר המוח שבראש הוא ממוזג ומורכב באופן כזה שהוא מקבל בתוכו אור השכל של הנפש, והמדות הנה משכנם בלב, דכשם שהמוח הוא כלי אל השכל, הנה כמו"כ הלב הוא במזיגה והרכבה כזו שהוא כלי אל המדות. והרגלים והידיים הם כלים אל כח המעשה וההילוך. והם הג' ענינים כלליים, מוחא, לבא, וכבדא¹⁵, שכוללים כללות האדם¹⁶. והכחות מתלבשים בהכלים שהם האברים ונרגשים בהם, כמו עד"מ אוכלין או משקין הניתנין בכלי ה"ה נרגשים ונכרים בהכלי, דהרי אינו דומה הכובד של הכלי בעת שהיא מלאה מהאוכל או המשקה לכמו שהיא ריקנית, כן הוא גם בכחות הנפש והאברים, רק שבכלי ומאכל להיותם גשמים הנה מה שניכר הוא רק במשקל או במדה, אבל כחות הנפש שהם רוחניים ה"ז ניכר ונראה בערך מהותם, והיינו, דלבד זאת שנראה וניכר שהגוף חי¹⁷, דזהו מכללות השראת הנפש בגוף, הנה בכל חלק מחלקי הגוף הרי נרגש בו האור והחיות הנמצא בו בפרט¹⁸, כדוגמת הפרש בין אוכלין ומשקין בגשמיות. וזהו מה שאנו מרגישים בעצמינו, דכאשר אנו שומעים בשורה טובה הלב שמח, וכאשר נשמע דבר המפחד, הלב מתכווץ¹⁹, וכן ע"י ריבוי שקידה בהשכלה בעיון שעות ארוכות יכבד עליו מוחו, ווערט די קאפ פארמאטערט, הרי מובן דאור חיות הנפש וחלקי כחותיו מתלבשים בהכלים שלהם.

והנה כל אחד מהג' חלקים כלליים האלו דמוחא לבא וכבדא, הגם שהם פרטים לגבי כללות אור וחיות הנפש הכללי, הרי הם כללים לגבי למטה מהם²⁰, והיינו, דלבד זאת שהמוח שבראש הוא כללי לגבי הלב והכבד שכולל את כלם, וכידוע דעיקר השראת החיות כללי הוא במוח שבראש²¹, הנה הוא כללי שכולל הרבה כחות וחושים פרטים שהם מסתעפים מחלק השכל שבנפש, והם חושים וכחות פרטיים המתלבשים בכלים מיוחדים שהם אברים פרטיים. וכמו כח החכמה, כח הבינה וכח הדעת, חוש הראי' וחוש השמיעה כו', וכן הלב הוא כללי לכמה

(14) ראה לקו"ת נשא כג, ד. מקומות שצויינו בהערה הקודמת; בהערה 16. ובכ"מ.

(15) ראה זח"ב קנג, א.

(16) ראה אוה"ת וארא ח"ח ע' ב'תתסו ואילך. סה"מ תרנ"א ע' קסא ואילך. תרפ"ה ע' רצט ואילך.

תרפ"ט ע' רפא ואילך.

(17) ראה גם סה"מ תרפ"ב ע' קצו.

(18) ראה גם סה"מ עת"ר ע' קעט.

(19) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' סב.

(20) ראה סה"מ שבהערה 16.

(21) ראה תניא פנ"א. וראה מקומות שצויינו בהערה 14.

כחות ולבושי הנפש, כמו המדות דאהבה, יראה, תפארת, נצחון, ודבור. וכן הכבד הוא כללי לכמה כחות המסתעפים ממנו, והעיקר בענין תיקון כלי הגוף שהם האברים שיהיו כלים טובים לקבל בהם כחות הנפש ע"י טיב הלוח הדם והתפשטות הרוח חיים דחלל הימני שבלב²², שתלוי באופן הבריור והזיכוך של הדם הנעשה ע"י הכבד, שאז, דכאשר הכבד הוא בריא, אז הנה גם חלק המעשה הוא בשלמות, ונקרא אדם בריא. והיינו, דלבד זאת שהוא אדם חי, שהאור והחיות הנפש מתלבש באברי הגוף בכללותו, הנה עוד זאת, אשר כל אבר הוא חי מהכח הפרטי המתלבש בתוכו ופועל פעולתו. וענין המיתה ר"ל, הוא שאור וחיות הנפש מסתלק ונשאיר רק הגוף בלבד, דאז הגם שיש אברי הגוף, שהרי המוח והלב וכן כל האברים נשארים בקיומם (עד שמתפרדים). ומ"מ הרי בצאת הנפש מן הגוף הנה אין המוח משכיל שכל, ואין הלב מתעורר במדות לא באהבה ולא ביראה, ואין העין רואה ואין האזן שומעת, אשר הדוגמא מזה מובן ברוחניות, דכתיב²³ ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דקיום התורה והמצוות צריכה להיות בחיות כמו אדם החי, אבל מי שאין לו חיות בקיום המצוות, הגם שיש לו אברי הגוף, היינו שמקיים את המצוה אבל הוא בהתרשלות ובלא הרגש, הוא כדוגמת דבר מי שר"ל נסתלק אור נפשו ונשאיר רק גופו בלבד, וזהו הנק' מת ר"ל ברוחניות שהוא קשה מכלם.

והנה, יש עוד ענין הנקרא בשם נופל, שהוא קל יותר מהמדרי' דמת ר"ל, אבל הוא ג"כ מדריגה גרועה מאד. והיינו דהגם שאינו דומה ח"ו להמדריגה הא' שנק' מת ר"ל, אבל מ"מ הוא בכעין זה, וכמאמר²⁴ מאן דנפל מזרגי' איקרי מית, היינו שאין זה מת ר"ל ממש, אבל איקרי מית, לפי שהוא כעין ענין המיתה, אלא שהוא בנקל יותר, והיינו שאפשר להקימו מנפילתו, וזהו דבמחי' מתים אומר ברחמים רבים, דהנה כתיב²⁵ כי לא ידח ממנו נדח, דסוף כל סוף הרי כל ישראל יעשו תשובה²⁶, אמנם בהסבות המביאים לידי תשובה ומעשים טובים יש שני דרכים ואופנים, וכמו עד"מ²⁷ האב המדריך את בנו, הרי האב מחנך ומייקר אותו ונותן לו כל טוב בהשפעה מרובה, הגם שהאב יודע שזהו יותר מכפי המגיע לו,

(22) ראה תניא אגה"ק סל"א (קנא, סע"ב ואילך). לקו"ת שה"ש לא, א. ד"ה סמכוני שבהערה 42 (סה"מ תר"ס ע' פז ואילך).

(23) אחרי יח, ה (בדילוג).

(24) כ"ה בלקו"ת חוקת נו, סע"ד ואילך. ובכ"מ. וראה זח"ג קלה, ב. הובא בעץ חיים שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ב. מבוא שערים שער ב ח"ב פ"ג.

(25) שמואל"ב יד, יד (בשינוי לשון). וכמ"ש אדה"ז בהל' ת"ת פ"ד סוס"ג, ובתניא ספל"ט: שבודאי סופו לעשות תשובה כו' כי לא ידח כו'. וראה לקו"ש ח"ב ע' 485.

(26) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 67 הערה 81.

(27) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' שסא. תרצ"ג ע' תקמז.

ומ"מ הנה מפני שחפץ לקרב את בנו נותן לו גם מה שאינו מגיע לו. אבל כאשר הבן הוא אינו שומע בקול אביו, אז הרי האב מייסר אותו בעונשים כפי מדתו, והכוונה הוא שייטיב את דרכיו. וכן הוא בהנהגת הקב"ה עם ישראל שנקראים בנים למקום, דיש בזה ב' אופנים, הא', בדרך קירוב, דהקב"ה נותן לו רוב טוב, והב', בדרך ריחוק, והוא שמבטשים ומייסרים אותו. ובטבעי בנ"א אנו רואים שיש אנשים שכאשר הקב"ה נותן להם רוב טוב, אז הם נותנים הרבה צדקה ומקרבים בני תורה ומתקרבים אליהם ושומעים דברי חכמים, ובמילא הנהגתם בשמירת התורה ומצות הוא בטוב לפי ערך. ויש אנשים שכאשר הקב"ה נותן להם רוב טוב אז הוא שוכח על האמת, והוא עושה רק מה שנוגע לעצמו לטובתו והנאתו הגשמית, ובעניני צדקה הוא מקמץ וכו'. ורק כאשר מגיע לו עת צרה ח"ו, שנחלה הוא או הקרוב אליו ח"ו, אז נשבר לבבו ומתגלה הטוב שבו ועושה צדקה וחסד. והנה המת ר"ל ברוחניות הוא איש יבש (א טרוקענער מענטש אָהן געפיהל), והיינו בהנוגע לזולתו הוא תמיד בקרירות ובמתנות ויש לו זמן. דער אַנדערער איז הונגערעיק און צובראָכען, און ער האָט צייט, כמו שאנו רואים במוחש בכמה בנ"א בדבר הנוגע לעצמו או אל הקרוב לו מבני ביתו, בין אם יהי' דבר הנוגע בגופו בבריאותו, והן יהי' דבר הנוגע בפרנסתו, מרגיש זה, דערהערט ער דאָס זייער שטאַרק, ולפעמים בהתפעלות גדולה, ער איז ניט גיזונד ח"ו, ער האָט ניט קיין פרנסה והדומה, מצטער על זה בצער גדול, ומשתדל בכל מיני השתדלות בזריזות גדולה, אָבער אַז דער אַנדערער איז ח"ו קראַנק און הונגערעיק, הנה לא זו בלבד שאינו בהתפעלות, אלא עוד זאת שהוא בקרירות. וזהו מחי' מתים ברחמים רבים, דזה שהקב"ה מחי' את המתים הללו, הוא ברחמים רבים ולא על ידי יסורים.

אמנם ענין נופל ר"ל הוא רק דאיקרי מת, שהוא כעין מת ר"ל, אבל הוא אינו מת ממש ר"ל, והיינו שיש לו עוד איזה כח רק שצריך סמיכה, וזה סומך נופלים, דהקב"ה הוא סומך את הנופל. והענין הוא, דהנה ארז"ל (ירושלמי סוטה פ"ח הל' י') תחלת נפילה ניסה. נפילה ר"ל האָט אויך אַ אָנהויב וויא אַזוי מיא ווערט ר"ל אַ נופל. וכמו עד"מ בגשמיות מי שנופל מעסקיו, תחלה הרי הוא נעשה יורד ר"ל, ואח"כ יורד מדחי אל דחי ונעשה נופל ר"ל, וכן הוא ברוחניות, דכאשר אנו רואים את הנופל ר"ל, מי שאינו מניח תפילין, אינו שומר את השבת וטהרת המשפחה, ואוכל מאכלות אסורות וכו', הנה כל זה יש לו התחלה, דלא בפעם א' ח"ו נעשה נופל ר"ל, דהנה²⁸ אמרז"ל (ב"ר פי"ז²⁹) תחלת מפלה, שינה, ופרש"י³⁰

(28) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' יא.

(29) פיסקא ה.

(30) לב"ר שם.

תחלת מפלתו של אדם לא בא עליו אלא ע"י שינה ועצלות (מ"כ³¹), דאדם העצל הוא בדוגמת הישו, דבעת השינה הרי אין דעתו מיושבת עליו, ויכול להיות כמה הפכים בנושא אחד (כמ"ש במ"א³²), ושינה זו שהוא העדר שימת לב, והוא התחלת הנפילה ר"ל, דהיצה"ר אינו בא אל האדם בתחלה לומר לו עבור על מצוה זו³³, או עשה עבירה זו, כ"א הוא בא אליו בסדר והדרגה, בתחלה אומר לו כך³⁴, שמתחיל לומר לו איזה דעה, ומראה לו אשר זהו לטובתו בבריאותו ובסדר פרנסתו, ואח"כ אומר לו כך, שנכנס יותר בפנימיותו של האדם להגיד לו דעה, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה³⁴, שהיצה"ר הוא מצוה עליו, אומר לו לך, הנני מצוה לך לילך, והאדם עובד עבודה שהיא זרה לו³⁵ לגמרי, דבאמת הרי כל אחד מישראל, יהי' מי שהיה, הרי מצד נשמתו חפץ הוא בטוב, וע"י הסתת ופיתוי היצה"ר יורד הוא ר"ל מדחי אל דחי עד אשר נעשה נופל.

וזהו שתחלת נפילה ניסה, דנפילה יש לה תחלה, ער ווערט ניט מיט אַמאָל אַ נופל ר"ל, דאָס האָט אַ אָנהייב, וההתחלה היא הניסה. דניסה הוא הנטי' ממקומו, וואָס ער טוט ועד אַ רוק פון זיין אָרט, דנטי' זו היא הגורם ומביא לידי נפילה ר"ל, דכן אנו רואים במוחש בטבעי בנ"א אשר לא בפעם א' יפול הנופל³⁶ ר"ל, אלא דתחלת הנפילה הוא מה שנוטה מן המקום אשר עמד עליו בתחלה³⁷. וכמו מי שהי' מחונך בחנוך טוב ויודע ספר וראה יראי אלקים והי' מתענג מזה, וידע חוב בנפשו להתפלל בצבור ולקבוע זמן ללמוד תורה, ודבר הלימוד שהי' לומד הי' נקלט אצלו בקליטה טובה לפי ערכו, והגם שהי' עוסק בעניני פרנסתו, מ"מ הנה לא זו בלבד שהי' שומר הזמנים הקבועים לו, תפלה ותורה³⁸, אלא עוד זאת, דגם בהיותו עוסק בעניניו הי' רישומו ניכר במדות טובות ובגמילות חסדים ואהבת בני תורה, והיינו דכל אחד ואחד ידע ברור כי העיקר הוא מזון הנפש בתורה תפלה וקיום המצות, ומזון הגוף הוא, כי ברכת ד' היא תעשיר³⁹, והוא

(31) = מתנות כהונה לב"ר שם.

(32) ראה תו"א וישב כת, ג. סה"מ תרפ"ה ע' רסד. ובכ"מ.

(33) ראה גם סה"מ תרפ"ד ע' מט. תרפ"ה ע' צח ואילך. תרפ"ז ס"ע ריד ואילך. תרפ"ט ע' קעב

ואילך. תרצ"א ע' שכת. תרצ"ח ע' קעה ואילך. שיחת שמח"ת שנה זו (לקו"ד ח"ב ס"ע תרכ ואילך. ספר השיחות תר"ץ ע' 119).

(34) שבת קה, ב. וראה מקומות שצויינו בהערה הקודמת.

(35) ראה ב"ב קי, א.

(36) ע"פ תצא כב, ח.

(37) ראה לקו"ת ר"ה סג, ד.

(38) ראה גם סה"מ תרפ"ט ע' נה.

(39) משלי י, כב.

צריך רק לעשות כלי שתשרה הברכה העליונה⁴⁰, והכלי שעושה צריכה להיות טהורה, היינו שלא יהי' בזה אונאה, גניבה וגזל כו'⁴¹. ועיקר ענינו הי' לעסוק במצות, אבל כאשר האדם נוטה מזה, והוא מה שחושב שהעסק במסחר וקנין הוא העיקר, ובמילא הוא טרוד ומוטרד כל הימים, שהו"ע הנטי' הנקרא כפיפה, והוא שמרכין וכופף את ראשו³⁷. והגם דגופו ורגליו המה עומדים על מעמדם ומצבם בגובהם הראשון בכלתי הכנעה וכפיפה ניכרת, מ"מ מאחר שכפף את ראשו הנה בהכרח אשר גם גופו ורגליו יטה³⁷. וכן הוא ברוחניות, דכאשר נוטה מדרכו הקודם וכופף עצמו לדברים הגשמיים ואינו בא להתפלל תפלה בצבור או שאינו שומר זמני הלימוד, הנה נעשה קר לעניני תורה ועבודה, דזהו תחלת נפילה ר"ל, והולך מדחי אל דחי, עד אשר נעשה נופל ר"ל. ואומר ע"ז סומך נופלים, דע"י סמיכה אפשר עוד להקימו מפילתו.

והנה המדרי' הג' נקרא בשם חולה, וכמו עד"מ בחולי הגוף, הרי יש ב' מיני חולאים⁴², חולי הגוף וחולי הרוח. הא', חולי הבאה מקלקול אברי הגוף, שמחמת זה נופל למשכב ר"ל ומתגבר אצלו חום הטבעי, ואובד חוש הטעם מהמאכל עד שטועם מתוק⁴³ למר ומר כמתוק⁴⁴, ומתאוה רק למאכלים רעים ודברים המזיקים. והב' הוא חולי הרוח ר"ל, שאינו בא מצד קלקול אברי הגוף, ועל הרוב סיבתו מצד שאינו יכול למלאות חפצו ורצונו, ומזה בא לו ר"ל חולי הרוח. וכך הוא בחולי הנפש יש ב' מיני חולאים, הא', שבא מצד קלקול הגוף והחומריות שבו, והיינו שנתעבה ונתגשם ביותר, ומעמיק א"ע בעניני עולם הזה, וכל חפצו ורצונו שקוע בזה, ומד' שכוח לבו, וכמ"ש⁴⁵ כי פנו אלי עורף, דגם מה שפונים אל השי"ת בתפלה וקיום המצוות הוא רק בעורף ואחוריים⁴⁶, פא"ר ביי גיעענדיק אָהן אַ חיות, וויילע דער גאַנצער חיות און דער גישמאַק איז אַרײן

40 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תרמח ואילך. סה"מ"צ להצ"צ קו, א ואילך. קונטרס ומעין מאמר יז ואילך. סה"מ"ע"ר ע' קג ואילך.

41 ראה גם סה"מ"ר תרפ"ד ע' נו. תרפ"ט ע' שז. ד"ה שובה ישראל שנה זו (לקמן ריש ע' כה). סה"מ תרצ"ו ע' 115. הי"ש"ת ע' נג.

42 הבא לקמן בקטע זה – מיוסד, כנראה, על ד"ה סמכוני תר"ס (סה"מ תר"ס ע' פ ואילך), שמיסוד על ד"ה הנ"ל באוה"ת דרושים לפסח ע' תשפא ואילך*.

43 ע"פ ישעי' ה, כ: שמים מר למתוק ומתוק למר. וראה רמב"ם הל' דעות רפ"ב.

44 כחותוק: במקומות שצויינו בהערה 42: למתוק.

45 ירמ"י ב, כז.

46 ראה גם לקו"ת תצא מ, ריש ע"ב. ובכ"מ.

* עוד מאמר שמיסוד, כנראה, על מאמר זה – ד"ה וה' אמר המכסה תרע"ו (המשך תערוב ח"ה ע' א'תרגו ואילך). ועם הוספות וכ" – ד"ה איש כי תשטה, פנחס בן אלעזר – תרפ"ב (סה"מ תרפ"ב ע' שכז ואילך. ע' שנט ואילך).

געטאָן אין ענינים הגשמיים, ומוריד וממשיך את הנפש ג"כ בהדברים הגשמיים ותענוגים החומריים, ותוקפא דגופא הוא חולשא דנשמתא⁴⁷, וה"ז כמו חולה גמור שטועם את המר, שהם התאוות הגופני', למתוק, ואת המתוק, שהוא לימוד התורה וקיום המצות, למר, שהם עליו למשא. וגם מה שעושה דברים טובים כמו בענין הצדקה ה"ה נמשך אחרי הענינים החדשי' כו', ובעניני החזקת לומדי התורה ביראת שמים היא בחלישות ורפיון. והב', הוא חולה הרוח ר"ל, והיינו שהוא שקוע בענינים הגשמיים בסבת הפריקת עול שפורק מעליו עול מלכותו ית', ורודף אחרי ענינים החומריים וכיוצא מן הדעת ר"ל, אשר לא בדעת ידבר⁴⁸. וכן מעשיו הם הפוכים ומבהילים, לפי שמוכה ר"ל בשגעון, ונדמה לו שהאמת הוא עמו, וכל דבוריו והנהגותיו הם טוב וישר. אבל האדם הבריא רואה ומכיר בו שהוא חולה ר"ל, וסבת החולי בא מגודל ההתקשרות שלו באיזה ענין לא טוב, ונחלה ר"ל ברוחו המנהיג אותו ברוח שטות⁴⁹. וכן הוא ברוחניות, שיש חולי הרוח ר"ל, והסבה לזה הוא גודל השיקוע בעניני חומריות וגשמיות, והולכים בשרירות לבם⁵⁰ למלאות כל תאוותיהם באכילה שתי' ושאר עניני הגוף, עד כי נמשלו כבהמות נדמו⁵¹, ללכת רק אחרי מראות עיניהם בכל דבר תאוה וחמדה, וכמי אשר דעתו ר"ל בלתי צלולה, הרי בנפול עליו החולי הרי יכול להזיק ולהמית את עצמו, כן המה הפורקי עול, שכאשר יחם לבנם באיזה דבר חמדה, אין מעצור לרוחם כלל, וכמאמר העולם א צולאָזענע האַרץ⁵², ויכול לאבד את חייו וגם את חיי זולתו, וכמו שאנו רואים במוחש, דמי שהוא פורק עול והולך בשרירות לבו, לבד שנעשה גנב ולפעמים גם רוצח, ה"ה נעשה מושחת במדותיו ללכוד ברשתו גם הולכי יושר, וכמ"ש⁵³ כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, דיש רציחת הגוף ויש רציחת הנפש שהיא קשה מרציחת הגוף, וככה הוא נלהב בזה, פאָר פּלאַמט און פּאָר קאַכט אין דעם, שאינו משים לבו להסכנת נפשות שבזה, והורג ר"ל את עצמו ואת זולתו כחי' רעה.

(47) ראה זח"א קפ, ב. קמ, ב.

(48) ע"פ איוב לד, לה.

(49) ראה סוטה ג, א. וראה תניא פכ"ד-כה. קונטרס ומעין מאמר ב ואילך. סה"מ תרפ"ג ע' קעב

ואילך. ה"ש"ת ע' 114 ואילך.

(50) ע"פ נצבים כט, יח.

(51) ע"פ תהלים מט, יג; כא.

(52) ראה גם דרך חיים ט, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תפב. סה"מ תרצ"ב ע' רלט.

ד"ה אז יבקע תרצ"ד.

(53) תצא כב, כו.

והנה אסור הוא מל' אסיר⁵⁴, א גיפיינגענער, וכמ"ש⁵⁵ ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים, וכמו היושב בבית האסורים, הגם שהוא אדם בריא בכל כחותיו וחושיו, מ"מ הנה לא זו בלבד שאינו ברשות עצמו, אלא עוד שהוא ברשות אחרים המנהיגים אותו כרצונם, ויש בזה אופנים שונים, יש שהוא רק בבית האסורים, אבל הוא חפשי לנפשו לעשות מה שהוא חפץ, ויש מי שהוא צריך לעבוד כל היום בעבודת פרך ומענים אותו בענוים קשים ומרים ר"ל, ויש עוד יותר, שנותנים עליו כבלי ברזל, אשר ככל המשל הזה ישנו גם בנפש האדם, דהנה שם עבירה הוא מל' עובר ממקום למקום⁵⁶, והיינו דע"י שהאדם עושה ח"ו עבירה, הוא עובר על צווי השי"ת, ובוזה הוא עובר ר"ל לרשות המקטרגים, וכמארז"ל (ב"ב דט"ז ע"א) הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות כו' ועבירה ר"ל גוררת עבירה⁵⁷, שמלפפתו⁵⁸ מכל צד ופנה, עס נעמט אים ארום ר"ל פון אַלע זייטען, און עס ציהט אים אריין, אַז ער פאַרלירט זער, די ש בזה כמה אופנים שונים, ישנם כאלו שהם ח"ו ברשות של היצה"ר, פירוש דבכללותו איז דער יצה"ר האָט באַ אים אַ דעה, והיינו שהוא חפשי לנפשו, ומ"מ הרי היצה"ר אומר לו דעה, והדעה שלו ח"ו מתקבלת אצלו, וישנו ר"ל אשר היצה"ר מושל ושולט עליו, עד כי סובב אותו מכל צד ופינה ר"ל, ער נעמט אים ארום כמו בכבלי ברזל, וכמו שידוע אשר ישנם כמה בעלי עבירות ר"ל שהם בעצמם יודעים היטב אשר מצבם רע ומר, ומהם גם המצטערים, ומ"מ אינם יכולים לצאת מזה, כאילו זיי קאָנען זיך ניט אויסרייסען פון די שלעכטע אַיזערנע הענט, כמו האסור ר"ל בבית האסורים.

והנה כל המדרי' האלו ישנו גם בדקות ביותר. דהיינו דיש מי שלומד תורה בעיון ועוסק במצות בהידור, אבל אינו יודע כוונת המצוות, ומצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה⁵⁹, וגוף בלא נשמה הוא מת ר"ל. ומי שדעתו יפה להבין השגה אלקי' על בורי' ועוסק בזה ומבין ומשיג ונשאר אצלו הענין רק במוחו בלבד ואינה מגעת אל הלב, והיינו דעסקו הוא בהשכלה, ואינו עוסק בעבודה שבלב להתעורר באהוי"ר לפי אופן וערך השגתו, איקרי נופל ר"ל. וכן בשאר

(54) ראה גם ספר החקירה שבערה 11.

(55) וישב לט, ב.

(56) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' פג. ענינים ח"ב ס"ע תרלח ואילך. סה"מ זור"ת ע' 56

כא. עטר"ת ע' דש. פר"ת ע' קפ. תרפ"א ע' קפז. תרפ"ה ע' שיא. תרפ"ח ע' מו. תרפ"ט ע' ז. ד"ה אני חומה שנה זו (לקמן ע' 000), תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע' קעו). וש"נ.

(57) אבות פ"ד מ"ב.

(58) ראה סוטה ג, ב.

(59) ראה פרדס שער לא (שער הנשמה) פ"ט. לקו"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה רמט, סע"ב. תניא

פל"ח (ג, א, נא, א). ועוד.

המדרי' שהוא ח"ו חולה ואסור לפי ערך מהות מדריגתו, הנה כאשר ישים אל לבו מעמדו ומצבו, ויתבונן בזה בעומק הדעת אדעתא דנפשי⁶⁰, ואשר זה היום עשה ד' אשר אפשר להתקרב ע"י התשובה מעומקא דלבא, הנה בכה בכך במר נפשו ויתחנן אל ד' כי והוא רחום יכפר⁶², ויסיר מאתו כל המניעות והעיכובים אשר יוכל להתקרב אל ד', ועושה החלט בנפשו לעזוב דרכו הקדום ולקבל עליו עומ"ש כל אחד ואחד לפי ענינו.

וזהו מכלכל חיים בחסד, מחי' כו' אמונתו לישני עפר. דהנה, זה מה שהוא מכלכל חיים הוא רק בחסד, דאָס וואָס השי"ת גיט אונו לעבען והנצרך אל החיים הוא רק בחסד. והכוונה בזה הוא להחיות את המתים, לסמוך את הנופלים, לרפאות את החולים ולהתיר את האסורים. והיינו, דכללות הכוונה בזה הוא שהאדם יעשה תשובה כל אחד לפי ענינו בהד' מדריגות הנ"ל, וטעם הדבר הוא לפי שמקיים אמונתו לישני עפר, דהנה, בברית בין הבתרים אמר הקב"ה לאאע"ה כי גר יהי זרעך בארץ לא להם⁶³, הכוונה הוא להאיר את העולם באור תורה⁶⁴, וכמ"ש⁶⁵ בראשית ברא אלקים, דזה שהעולם הוא יש וגשמי, לפי שכך גזר רצונו ית', וישראל ע"י התורה יאירו את העולם⁶⁶. וזהו הטעם מה שישראל הולכים ממדינה למדינה בטלטולים שונים⁶⁷, בכדי לברר את העולם באור התורה. וזהו הסבה על ריבוי הנסיונות, וד' צדיק יבחן⁶⁸, מי שיוכל לעמוד בנסיון.

וזהו זה היום תחלת מעשיך, דהיום דר"ה הגם שהוא ביום וא"ו למע"ב, הוא תחלת מעשיך, לפי שהוא ביום שנברא אדה"ר. והאדם הוא תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות⁶⁹, ולכן הנה ביום זה בכל שנה ושנה הוא תחלת מעשיך, ומ"מ

(60) ע"פ פסחים סח, סע"ב.

(61) ע"פ תהלים קיח, כד.

(62) שם עח, לח.

(63) לך לך טו, יג.

(64) ראה אגרות-קודש ח"ב ע' יז (הועתק ב"היום יום" כט טבת). ח"ג ע' ע. סה"מ תרפ"ב ע' שנג. ד"ה שובה ישראל שנה זו (לקמן ע' כג ואילך). סה"מ תרצ"א ע' קלג. תרצ"ב ס"ע קמא. ס"ע קנ. ע' קפו. ד"ה נר חנוכה תרצ"ד (סה"מ תרצ"ד ע' 000).

(65) בראשית א, א.

(66) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' קלד.

(67) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' רנו. ענינים ח"א ע' קנו. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ערב. ד"ה שובה ישראל שם. סה"מ תרפ"ז ע' קז. תרצ"א ס"ע קסט ואילך. ע' קצה.

(68) תהלים יא, ה. וראה ב"ר פנה"ב. ב. במדבר פט"ו, יב. סה"מ פרת' ע' קט ואילך. הי"ש"ת ס"ע לו ואילך.

(69) ראה המשך תער"ב פשוטו (ח"ג ע' תתקפז). ד"ה כי תשא תרע"ה (המשך תער"ב ח"ד ס"ע

אריב). סה"מ תרפ"ב ע' שנא. ובכ"מ.

הנה הזכרון ליום ראשון, דיום ראשון הוא מדת החסד⁷⁰, והיינו דלהיות אשר בהיום דר"ה שהוא יום הדין ומשפט, והמקטרגים באים לקטרג ח"ו על ישראל, הנה הקב"ה שהוא אב הרחמים⁷¹, הוא מגביר מדת החסד, דזהו זכרון ליום ראשון. וטעם הדבר הוא, לפי כי חוק לישראל משפט לאלקי יעקב, דכל הכוונה דבריאת האדם והעולם הוא לפי שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷² ע"י מעשה הטוב והעבודה של התחתונים, ומהאי טעמא, הנה ועל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום כו', דזה שישראל הולכים מגוי אל גוי⁷³, הוא בכדי להאיר באור תורה בכל מקום. ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים כו', והוא ית' מכלכל חיים בחסד בכדי שיעשו תשובה וישלימו הכוונה האמיתית שהי' בבריאת העולמות. וזהו מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, ואומר ב"פ י"ה⁷⁴, דהנה ידוע⁷⁵ דהשם דלעתיד יהי' ב"פ י"ה, ולכן הנה בהפסוק הראשון דתקיעת שופר מזכיר השם י"ה ב"פ שהוא השם דלעתיד, דבכל שנה ושנה מתקרבים אל הגילוי שיהי' לע"ל, והוא ית' מכלכל חיים בחסד, לתת לכלל ישראל שנה טובה ומתוקה.

(70) ראה סד"ה זה היום שנה זו (לעיל ע' ח).

(71) ראה לקו"ת ר"ה סב, סע"ד. לקו"ת שה"ש י, סע"ג.

(72) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

(73) ע"פ תהלים קה, יג. דברי הימים"א טז, כ.

(74) ראה של"ה קנה, ריש ע"א. הובא באוה"ת תהלים (יהל אור) ס"ע תמח; ד"ה מן המיצר תר"ס.

תרע"ח ותשל"ח שבהערה 2.

(75) ראה לקו"ת וספר הליקוטנים להאריז"ל זכרי' יד, ט. לקו"ת במדבר ז, ד. פ' ראה כז, ב.

בס"ד. שבת תשובה. ת"ר. צדיק. נויָרָק.

שובה ישראל עד ה' אלהיך, כי כשלת בעוניך, קחו עמכם דברים ושובו אל ד' כו', וצ"ל² למה מזכיר ב' השמות הוי' ואלקים, ולכאורה הי' מספיק באמרו שובה ישראל לד', ולמה אומר לד' אלקיך. וכן כתיב³ ושבת עד הוי' אלקיך כו'. ועוד צ"ל, מהו אומרו עד הוי' אלקיך, דיש בזה דיוק, וצ"ל מהו הדיוק. ומהו אומרו כי כשלת בעוניך, דנראה² שזהו נתינת טעם למה צריכה להיות התשובה באופן כזה שתהי' עד הוי' אלקיך הוא לפי כי כשלת בעוניך. ומהו קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ולמה בכאן אינו אומר לד' אלקיך, כ"א הוי' סתם.

ולהבין כ"ז הנה ארז"ל⁴ גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנא'⁵ ארפא משותבם אוהבם נדבה. וצ"ל מהו אומרו שהתשו' מביאה רפואה לעולם, דהלא העיקר הוא האדם, שהוא החוטא, וע"י החטא נעשה חולה ר"ל בתחלואי הנפש. דכשם שיש חולים בגופם כן יש חולים בנפשם. ועל ידי זה שהאדם חוטא נעשה חולה ר"ל כפי אופן וענין החטא שלו, ואח"כ כאשר עושה תשובה על חטאו אשר חטא הנה התשובה היא רפואה, וא"כ הי' לי' לומר גדולה תשובה שמביאה רפואה לאדם⁷, ומהו אומרו דתשובה מביאה רפואה לעולם. וצריכים להבין מהו ענין עולם, ומהו ענינה של התשובה שהיא רפואה לעולם.

אך הענין הוא, דהנה כתיב⁸ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שמים וארץ, הנה שמים כולל כל העולמות העליונים הרוחניים, וארץ כולל העולם התחתון⁹. דבריא את שמים וארץ הוא ע"י שם אלקים, דאלקים הוא מדת הדין והצמצום¹⁰, שהו"ע ההעלם וההסתר, דהב' שמות הוי' ואלקים הם חו"ג, דשם הוי'

(1) הושע יד, ב.

(2) ראה רד"ה שובה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' כה), תרצ"ה, תרח"ץ (סה"מ תרצ"ה ע' 0001). תרח"ץ ע' לד). ועוד.

(3) ואתחנן ד, ל. נצבים ל, ב.

(4) יומא פו, סע"א (כגירסת העין יעקב והב"ח).

(5) הושע שם, ה.

(6) ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ב. שמונה פרקים להרמב"ם פ"ג.

(7) ראה דרך חיים מג, א ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' רלה.

(8) בראשית א, א.

(9) ראה גם סה"מ תרנ"ו ע' שי. עת"ר ס"ע תקג. תרפ"ג ע' קסט. תרפ"ז ע' קצג.

(10) ראה ב"ר פ"י"ב, טו. שמו"ר פ"ג, ו. פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים). תניא שעהיוה"א

רפ"ו. ד"ה כל המאריך באחד שנה זו (לקמן ע' 0001).

הוא חסד ורחמים¹¹, ושם אלקים הוא גבורה וצמצום¹⁰, שהו"ע העלם והסתר האור והגילוי. וכמ"ש¹² כי שמש ומגן הוי' אלקים כו', דהב' שמות הוי' ואלקים הם בדוגמת השמש ומגן השמש¹³, שהוא הנרתק המכסה על אור השמש. והיינו דכשם שהנרתק של השמש מכסה ומעלים על אור השמש ומסתיר עליו, הנה בדוגמא כזו הרי שם אלקים מעלים ומכסה על הגלוי אור דשם הוי'. וזהו בראשית ברא אלקים כו', דבריאת והתהוות העולמות הוא ע"י שם אלקים, שהו"ע מדת הדין והצמצום, להעלים ולהסתיר על האור דשם הוי'. דהנה אמייתית התהוות של העולמות הוא משם הוי', דהוי' הוא מהווה¹⁴. והיו"ד דשם הוי' מורה על תמידות ההתהוות, וכמ"ש¹⁵ ככה יעשה איוב, דכן הוא עושה תמיד¹⁶, וכמו"כ הוא בכתיבתו דשם הוי' שהוא ביו"ד בתחלתו, דמורה על תמידית ההתהוות, רק שהתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים. והיינו שהאור והגילוי דשם הוי' מתעלם ומסתתר בשם אלקים, כדוגמת אור השמש המתעלם בתוך העלם הנרתק. וזהו דאלקים בגימט' הטבע¹⁷ הנק' בל' העולם נאטור, וענינו הוא שהאור והחיות האלקי נשקע כל כך בלבושי הטבע עד שאינו נראה ונכר כלל, וכמו דבר הנשקע במים שהמים מקיפים אותו מכל צד ופינה שאינו נראה כלל. ולכן נקרא בשם טבע לפי שמכסה ומעלים על אור האלקי¹⁸.

וזהו עולם הוא ל' העלם והסתר¹⁹, והיינו שהאור והחיות האלקי בכלל ושם הוי' בפרט הוא מתעלם ומסתתר בשם אלקים שהוא מדת הדין והצמצום. וצמצום זה הוא שרש ומקור התהוות העולמות ושרש הטבע, דטבע עצמו הוא אלקות²⁰. ויובן זה עד"מ¹⁸ דבר הנטבע במים רבים, כמו בים, הרי המים מקיפים אותו מכל צד ופינה, דלא מבעי שאינו ניכר שיש שם איזה דבר, אלא דגם אינו

(11) ראה ב"ר ופרש"י שם. זח"ג יא, א. סה, א.

(12) תהלים פד, יב.

(13) ראה תניא שעהיוה"א פ"ד. אוה"ת תהלים (יהל אור) עה"פ (ס"ע ש ואילך). ובכ"מ.

(14) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ד. וראה זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ).

גינת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך. הובא בשל"ה בהקדמה ד, ב ואילך).

מור"נ ח"א פס"א. טושר"ע או"ח סימן ה. ועוד.

(15) איוב א, ה.

(16) תניא שעהיוה"א שם.

(17) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב).

של"ה פט, א (דאיתא בזהר); קפט, א (ומרומו בזהר); שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח (הובא בלקו"ת פ' ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת שם כב, סע"ב ואילך.

(18) ראה קונטרס ומעין מאמר כה פ"א. סה"מ תרפ"ט ע' נא. ע' קמ.

(19) ראה לקו"ת שלח לו, ד. חוקת סה, א. שם, ד. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' שנה. ובכ"מ.

(20) ראה סה"מ תרפ"ט ריש ע' ד. וש"נ. ד"ה למען דעת שנה זו (לקמן ע' 0001). מאמר, טבע עצמה

למעלה מהטבע" – ספר השיחות תרצ"ג ע' 204 ואילך. וש"נ.

נראה, דענין ההכירות הוא שפועל איזה פעולה, וכמו אדם הניכר בין כמה אנשים או בית הניכר בין כמה בתים, הרי ההכירות הוא שפועל איזו רושם, ודבר הנשקע בתוך המים, הרי המים מקיפים אותו מכל צד ופינה, דלא זו בלבד שאינו ניכר, אלא דגם אינו נראה כלל. וכן הוא בהאור וחיות אלקי שבעולם בכלל והגילוי אור דשם הוי' בפרט שמתלבש בלבוש הטבע. דהנה, זה שהמים מקיפים את הדבר הנמצא בהם, הרי אין זה נוגע לעצם מציאות הדבר כלל, והיינו דלעצם המציאות הרי אין הפרש כלל אם נראה מציאותו או שיש דבר המונע ומסתיר שאין מציאותו ניכר, דהנ"מ²¹ הוא רק לגבי הרואה, דכאשר הוא גלוי הרי הכל רואין אותו, וכאשר הוא נטבע ונשקע בתוך המים אינו נראה וניכר לעין הרואה, אבל בעצם מציאותו הרי אין שינוי כלל. וכן הוא באור וחיות האלקי בכלל ושם הוי' בפרט, שהוא מתעלם ומסתתר בתוך העלם הטבע הנק' נאטור. אמנם בזה הוא יתרון בענין האור והחיות האלקי והטבע המכסה עליו לגבי המים המכסים על דבר הנמצא בהם, דשם הרי דבר הנטבע בתוך המים והמים עצמן הם ב' דברים נבדלים, משא"כ בהאור והחיות האלקי והטבע המכסה עליו שהם דבר וענין אחד, לפי דטבע עצמו הוא אלקות, נאטור אליין איז געטלעכקייט, וויילע געטלעכקייט האט זיך אָנגעטאָן אין נאטור, דענין הטבע בכל דבר הוא מהותו העצמי והנהגתו הטבעית, אין יעדער זאך איז די טבעית זיינע, דאָס איז מהותו העצמי און זיין טבעית'דיקע הנהגה. וכמו השמש דמהותו העצמי שהוא אור, אמנם להיותו אור עצמי ע"כ נקרא מאור, אבל ענינו להאיר באור המאיר, וכמאמר²² המאיר לארץ ולדרים עלי'. והנהגתו הטבעית שהוא סובב הולך ממזרח למערב²³, וסובבו ממזרח למערב הוא דרך דרום דוקא²³. וכן הוא תמיד מיום הראשון אשר ברא האלקים את המאורות ויתן אותם האלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ זה ה' אלפים ות"ר צדיק שנים, הנה בכל יום ויום²⁴ השמש זורח במזרח ושוקע במערב וסובב הולך דרך דרום ומאיר לארץ ולדרים עלי', דזה גופא מורה על הכח האלקי שבוה, וכמ"ש במ"א בארוכה²⁵ בענין זה, וכן הוא בכל נברא ויצור, שהטבע שבו הוא אלקות ממש, אלא שזהו כדוגמת הדבר הנטבע בתוך המים שאין רואה אותו בעיני בשר רק בעיני השכל בלבד. והנה בשכל אנושי, הרי אנו רואין במוחש שישנם דברי חכמה ושכל אשר המופת על אמיית השכל הוא בא במופת של מישוש, וישנם שכלים אשר מופתם המאמת אותם אי אפשר שיבא במישוש או גם

(21) - דהנפקא מינא.

(22) נוסח ברכת יוצר.

(23) ראה עירובין נו, א. ב"ב כה, ב.

(24) ראה סה"מ תרפ"ט ע' מט. ע' שיד. תרצ"א ע' סא.

(25) ראה המשך תרס"ו ע' רה. סה"מ עטר"ת ע' קפט. וראה גם סה"מ תרפ"ו ע' רג. תרצ"א ע' ח.

תרצ"ב ע' רמ.

בראי' בעיני בשר, כ"א בראיית עין השכל בלבד²⁶, וזהו עולם שהוא העלם, שהאור וחיית האלקי הוא בהעלם. ועבודת האדם הוא לגלות את ההעלם ולבא אל האמת דטבע עצמו הוא אלקות.

וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. והיינו דזה מה שהבריאה וההתהוות הוא בדרך העלם והסתר הוא בשבילי²⁷, דהנה נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים²⁸, וכמ"ש²⁹ שוקיו עמודי שש מיוסדים על אדני פז, וארז"ל (במד"ר במקומו³⁰) שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו, עמודי שש, שנברא לששה ימים, מיוסדים על אדני פז אלו פרשיותי של תורה. והיינו, שהקב"ה נשתוקק כבי' לברוא את העולם בכדי שהתחתונים יעשו לו ית' דירה ע"י פרשיותי של תורה. וזהו בראשית ברא אלקים כו' הארץ⁸, וארז"ל³¹ בראשית ב' ראשית התורה נקראת ראשית, וישראל נקראים ראשית, והיינו, דזה מה שהקב"ה ברא את השמים ואת הארץ ע"י שם אלקים שהוא העלם והסתר שהו"ע הטבע, הוא בשביל בראשית³², שהם הב' ראשית תורה וישראל, דישראל ע"י לימוד התורה וקיום המצוות יגלו את ההעלם. וזהו בשבילי נברא העולם, דמה שהבריאה התהוותה בדרך העלם, הוא בשביל האדם, בכדי שיהי' עבודה, והיינו דע"י לימוד התורה וקיום המצוות ה"ה מברר ומזכך את העולם ומגלה את הסתר, דאז משלימים הכוונה העליונה בבריאת והתהוות העולמות וירידת נשמתו בגוף, דכוונה זו הוא בכאו"א מישראל, וכמ"ש³² כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם כו', וארז"ל (תענית ד"ג ע"ב) כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל (שאינן העולם מתקיים אלא בשביל ישראל כו' הלומדים תורה), שנאמר³³ אם לא בריתי יומם וליילה חוקות שו"א לא שמתני, דישראל מקיימים את העולם ע"י לימוד התורה וקיום המצוות. ולכן כל אחד מישראל צריך לדעת אשר בכל מקום שהוא, צריך להאיר באור התורה. וזהו סבת הטלטולים ממדינה למדינה³⁴

(26) ראה גם סהמ"צ להצ"צ סה, א.

(27) ראה גם סה"מ תרפ"ב ע' שבת. תרפ"ג ע' קעז. תרפ"ט ע' רכט. תרצ"ב ע' קנו. תרצ"ו ע' 117.

תרצ"ט ע' שלא. ספר השיחות תרפ"ה ע' 76. אגרות קודש ח"א ס"ע קסו. ע' רכב. ע' שסט. ח"ב ע' רנ. ועוד.

(28) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

(29) שה"ש ה, טו.

(30) במדב"ר פ"י, א.

(31) הובא בפרש"י ורמב"ן בראשית עה"פ.

(32) זכר"ב, י.

(33) ירמ"י לג, כה. הובא ברש"י תענית שם (ד"ה בלא). וראה פסחים סח, ב. נדרים לב, א.

(34) ראה ד"ה מן המיצר שנה זו (לעיל ע' יח). וש"נ.

לברר ולזכך את העולם, וכמאמר³⁵ אחד מכם גולה לבריטני' ואחד לברבריא, דהכוונה בזה הוא הבירור והזיכוך בעולם שנעשה על ידו, וכמ"ש³⁶ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד³⁷, והיינו המשכן והמקדש שהאדם בונה ע"י עבודתו, וכמא'³⁸ משחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, שהו"ע המקדש שכאו"א מישאל בונה ע"י עבודתו ויגיעתו בלימוד התורה, ובפרט ע"י העבודה במס"נ. דיש בזה כמה אופנים שונים. מס"נ בממונו³⁹, מה שנותן לצדקה יותר מכפי כחו, וכמ"ש⁴⁰ משפט וצדקה ביעקב אתה עשית, בא אידען איז פאראן א גישמאק אין געבען צדקה במשפט, דאָס וואָס ער משפט זעך, איז פאָר זיך נעמט ער מער ניט וויפיהל איהם איז מוכרת, און אַלץ גיט ער אוועק דעם אַנדערען⁴¹. מס"נ בגופו, דלדב שקובע עתים לתורה ה"ה מטריח את עצמו בשביל חברו לעשות לו טובה. ומס"נ בנפשו, וכמו בענין הלמוד ברבים. דהגם שלעצמו ה' יכול ללמוד ענינים עמוקים, הנה בשביל זולתו ה"ה לומד בענינים שיוכל גם זולתו להבין אותם. דזהו תכלית ועיקר ירידת נשמתו בעולם.

והנה כל איש ישראל, אפי' איש הפשוט שאין לו ידיעה והשגה בתורה, בין אם סבת העדר ידיעתו בהשגת התורה הוא שלא למד, או שלמד והוטרד בעניני עולם, הרי יש לו נשמה, וגם נשמתו הרי שרש שרשה היא מושרשת בחיי החיים א"ס ב"ה. ואף גם ירידת נשמתו הוא בשביל כוונה ותכלית, וכל אדם, יהי מי שיהי, יודע ומבין אשר בריאת האדם וירידת נשמתו אינו בשביל אלו הענינים הגשמיים שעוסק בהם. והגם דכתיב⁴² ששת ימים תעבוד כו', שניתן רשות

(35) ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפו: „אחד מכם גלה לברבריא ואחד לבריטניא“. הובא בעץ יוסף לשהש"ר פ"ב, ח (ב). וראה – פסיקתא רבתי פט"ו (החודש), ז ובשינויי נוסחאות שם. פסיקתא דרב כהנא פ"ה (החודש) הוצאת באבער בהערה.

(36) תרומה כה, ח.

(37) ראה ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה עה"פ. מגלה עמוקות מכתב-יד (בני ברק, תשמ"ב) פ' תרומה דרוש ט אות י. של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. לקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. וראה לקו"ש חלק כו ע' 173 הערה 45.

(38) ברכות ה, א.

(39) בממונו .. בגופו .. בנפשו: ראה ארחות צדיקים שער יז (שער הנדיבות). סה"מ תרפ"ט ע' קלב ואילך. וש"נ.

(40) תהלים צט, ד.

(41) תו"א בשלח סג, ב. תו"ח בשלח קעב, ד ואילך. קעג, ג ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' מו. תרמ"ח ע' רא. תרנ"ה ע' כא ואילך. תרנ"ט ע' נו. תרע"ח ע' קצד. פר"ת ע' קלח. אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' קמד. ע' רסא. סה"מ תרפ"ט שם. וש"נ.

(42) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

שבת תשובה, ה'תר"ץ

כה

לעבוד⁴³, ואדרבה כתי'⁴⁴ וברכך ה"א בכל אשר תעשה, שצריכים לעשות כלי לפרנסה⁴⁵, והכלי צריכה להיות טהורה שלא יהי' בה גזל וגניבה ואונאת דעת⁴⁶, ואז הנה ברכת ה' היא תעשיר⁴⁷. אבל פנימי' נפשו ורצונו צריך להיות מסור ונתון אל התכלית האמיתי ללמוד תורה ולקיים את המצות בחיות. דהרי חיי האדם בעולם הזה ה"ה מוגבלים⁴⁸, וכמ"ש⁴⁹ ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה. וכתוב⁵⁰ הלא צבא לאנוש עלי ארץ (כי יש צבא וזמן לאנוש כמה יחי'. רש"י) וכימי שכיר ימיו (וכימי שכיר שנשכר לשנה ויודע שיכלו ימי שכירתו, כן זה יודע שיכלו שניו הקצובות לו. רש"י), והיינו דכללות ימי האדם הקצובים לו לחיות בחיי גוף בעוה"ז ה"ה קצובים ומוגבלים, ואי לזאת הרי כל יום ויום מחייו הוא נוגע בנשמתו ממש. וכתוב⁵¹ היום לעשותם דוקא בעוה"ז. וארז"ל⁵² יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, דחיי העוה"ב בכלל שהוא עולם האמת הוא תלוי באופן חיי בעוה"ז, והיינו דכאשר ישים האדם אל לבו, דלבד זאת אשר על כל מעשיו ח"ו הלא טובים או הרעים ידונו אותו בגיהנם, הנה עוד זאת, הרי תחלת דינו של אדם הוא חיבוט הקבר⁵³ וכפ הקלע⁵⁴, דחיבוט הקבר הוא להשכיח (מאכען פאָרגעסען), את האדם, חיזו של עלמא דין, שהוא עלמא דשיקרא⁵⁵. וכפ הקלע הוא מה שזורקים את הנשמה מסוף העולם ועד סופו בשביל להוציא ולזרוק את האותי' של הזכרים בטלים שנלקטו בה בהיותה בגוף, דמשפט זה הוא עוד קודם המשפט דגיהנם. וכמו עד"מ⁵⁶ בגד המלא כתמים

---

(43) ראה גם סה"מ תרפ"ז ס"ע קכ ואילך. תרפ"ט ע' שג.

(44) פ' ראה טו, יח.

(45) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תרמח ואילך. סהמ"צ להצ"צ קו, א ואילך. קונטרס ומעין מאמר יז ואילך. סה"מ עת"ר ע' קג ואילך.

(46) ראה ד"ה מן המיצר שנה זו (לעיל ריש ע' טו).

(47) משלי י, כב.

(48) ראה גם סה"מ תרפ"ג ע' קפג. תרפ"ח ע' עז. ד"ה יחינו שנה זו (לקמן ע' 000).

(49) תהלים צ, י.

(50) איוב ז, א.

(51) ואתחנן ז, יא. וראה עירובין כב, א. ע"ז ג, א. פרש"י עה"פ.

(52) אבות פ"ד מ"ז.

(53) ראה מסכת חיבוט הקבר (לר' יצחק בן פרנך) – הובא בראשית חכמה שער היראה פרק יב; אוצר המדרשים ח"א ע' 93; חסד לאברהם מעין ה נהר א"ו. וראה רש"י סנהדרין מז, ב (ד"ה רב). תניא פ"ח.

(54) ראה זח"ב נט, א. שבת קנב, ב. תניא פ"ח. לקו"ת פינחס עה, ג. דברים א, ב. אוה"ת שמיני ע' תפכ ואילך. סהמ"צ להצ"צ קמב, סע"א ואילך. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שעג. ד"ה לפיכך תשט"ז (סה"מ תשט"ז ס"ע קסא ואילך).

(55) ראה ויק"ר פכ"ו, ז. פסחים נ, א.

(56) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' ט. תרח"ץ ע' ריב. תש"א ס"ע 40 ואילך. סה"מ אידיש ע' 90.

וצריכים לכבסו במים רותחים ולהוציא הכתמים, הנה תחלה חובטים אותו במקלות ומנערים אותו (מיא טרייסעלט אויס), להוציא האבק שנתקבל בו במשך הזמן. הנה כמו"כ המשפט דחיבוט הקבר וכף הקלע הוא להוציא את האותיות דדברים בטלים שדיבר במשך ימי חייו. וכאשר יתבונן האדם, דבשביל דברים בטלים אלו שאין בהם שום ממש יסבול יסורים קשים ומרים כאלו. ואי לזאת הנה החכם אשר עיניו בראשו⁵⁷, הנה לא זו בלבד אשר יזהר את עצמו מלדבר דברים בטלים אלא יעשה לו לחוק להתלמד איזה דבורי תורה בעל פה להיות חקוקים במוחו ולבו⁵⁸, כמו משניות או תורה שבכתב או ספר תהלים שיוכל לחזור אותם בהלכו ברחובות קרי'⁵⁹.

וזהו גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, דע"י התשובה מעומקא דלבא, הנה ע"י זה מביא רפואה להסיר את ההעלם ולגלות את האמת דטבע עצמו הוא אלקות, ולכן התשובה היא רפואה לעולם, שיתגלה האמת דטבע עצמו הוא אלקות.

וזהו שובה ישראל, דהתשובה צריכה להיות עד כי הוי', שהוא למעלה מן הטבע, דהי' הוה ויהי' כאחד⁶⁰, הוא למעלה מן הטבע, הנה זה יהי' אלקיך שהו"ע הטבע. כי כשלת בעוניך, דעון הוא עיוות ועיקום⁶¹, דישראל הם למעלה מן הטבע. וכאשר הם נותנים עצמם אל הטבע, זהו עיוות ועיקום. ובכדי להגיע לזה להיות הוי' אלקיך הוא ע"י קחו עמכם דברים, שהם אותיות התורה כנ"ל, דע"י הנה בשובו אל הוי' שלמעלה מהשתל', ואז יהי' גילוי ההשפעה מלמעלה ברוב טוב מלמעלה מן הטבע בטבע.

(57) ע"פ קהלת ב, יד.

(58) ראה לקו"ת ס"פ קדושים (ל, ד).

(59) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' נד. תרצ"ב ותרצ"ז שם. שיחת יום ב' דחג השבועות תרצ"ג (לקו"ד

ח"ד ע' איתקלא. ספר השיחות תרצ"ג ע' 238). ספר השיחות תרצ"ה ע' 533 (הועתק ב"היום יום" ז טבת).

(60) זח"ג נז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז (פב,

א).

(61) ראה לקו"ת נצבים נא, א. שה"ש כד, ד ואילך. סה"מ תרפ"ב ס"ע נה. תרצ"ז ריש ע' מו.

הוספות

קטעי יומן של רבינו

ה, ערב ראש השנה [תר"ץ]

[בשעה 3 [אחה"צ] נוסעים אנחנו להדירה¹ שניתן לי ולדודי רמ"ה, חתני רש"ג, ידידנו רמ"ד רי"פ ורח"ל² ואתו עוד מניין אנשים יחיו. אחרי הדלקת נרות הולכים להתפלל במנין ליובאוויטש, בחלק העיר הנק' בראנזוויל, אשר יש שם כאלף ושתי מאות מקומות למתפללים. סיום תפלת ערבית בשעה עשירית.

[ש"ק, יום א' דראש השנה]

בבקר בשעה 9 ½ תחלת התפלה, וסיומה בשעה 3 ½. אח"כ מנחה, ואחרי מנחה הולכים אל הדירה שהיא של הד"ר אָקון, 332 סטאָון עוו. בהכנ"ס נקרא אגודת אחים אנשי ליובאוויטש.

בשעה 5 וחצי הולכים לבהכנ"ס להתפלל ערבית, אומרים שהיו בלא ע"ה כשני אלפים וחצי איש. המאמר זה היום תחלת מעשיך. אבל כעבור רבע שעה התחילו הבאים לראות ללכת, ונשארו כאלף איש, לבד אשר ממעל בעזרת נשים, היו כשש מאות איש ואשה.

אחרי ערבית ודא"ח ה' שעה ורבע, הולכים הביתה, כנ"ל, עם איזה מאות איש.

[א, יום ב' דראש השנה]

ביום ב' דר"ה התחלת התפלה 8 בוקר, סיומה 3 ½. הילוך למעון עם המון גדול.

5 ¾ חזרה. 6 ½ חסידות, המאמר מן המיצר, המשך וסיום מאמר זה היום, נאמר בזורגון. בבהכנ"ס נמצאים יותר משני אלפים איש כ"י ובעזה"י יותר על אלף נשים ונערות.

(1) בתחילת שהותו בארה"ב, התאכסן רבינו בדירה של הרב אליהו סימפסון בשכונת באָראָ פּאַרק. המקום לא התאים לרבינו, ולכן נמצאה דירה אחרת בשכונת קראון הייטס, 184 ברוקלין עוועניו. בראש השנה, התפלל רבינו בבית הכנסת „אגודת אחים אנשי ליובאוויטש“, 195 וואַטקינס סטריט שבשכונת בראנזוויל, והתאכסן בבית של ד"ר אָקון, 332 סטאָון עוועניו.

(2) יחד עם רבינו הגיעו לארה"ב דודו הר"ר משה הכהן האָרענשטיין, חדב"נ הרש"ג, העסקן החסידי הר"ר מרדכי דובין, ושני המזכירים, הר"ר יחזקאל פייגין והר"ר חיים ליבערמאַן.

הרושם אשר הרבה ת"ל מבינים מה שמדברים אליהם, ויתן השי"ת ויפעל לטוב בגור'.

המאמר ארך כשעה וה' מינוט. מעריב, הבדלה ונוסעים אל המעון.

9½ עוזבים אנחנו את המעון של ד"ר אקון ונוסעים אל החוף הים, כי לילך אל נהר לתשליך לא הי' אפשר מפני ריחוק המקום, וחפצתי לראות מים חיים במוצאי ר"ה, ולתשליך ניסע ביום ה' בשלש עשרה מדות³.

11½ באים אנחנו חזרה לבאָראָ פּאַרק, ואנ"ש כה' מנינים מקבלים פנינו בשיר וזמרה, הנני נותן להם ב' שקלים על משקה ומנגנים ושמחים עד שעה 2 לילה.

ב, ג' תשרי

.. תמול בסעודת יו"ט ספרתי, כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרמ"מ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע⁴, בר"ה תר"ה⁵, אמר בסעודת ליל א' דר"ה, יש לי הוכחו' מן התו' נביאי' וכתובים כי הנשמות למעלה במדרי' מן המלאכים וכש"כ מן מלך, כי כל תוקפו של מלך הוא שיש לו שר⁶, והשר הוא א' מן השבעים שרי מעלה שהם מזלות. א' נשמה וערט ניט נתפעל פון א' מזל.

ובשנה ההיא הי' בפ"ב⁷, והי' במאסר ארעסט איזה ימי' כנודע, וחפצו אשר ישאר לדור בפ"ב, ואח"כ נתבטל הדבר, ואיזה ימים קודם סליחות בא חזרה לליובאוויטש אחרי היותו בפ"ב כשלשה חדשים.

9 – 1½ עסקתי בכתבת המאמר זה היום.

.. שלוח מ"ה לרעיתי תי' מספר 26 מענין הסדר דר"ה⁹. גמרתיו¹⁰ מאמר זה היום.

ג, ד' תשרי

3 – 5½ כתיבת המאמר מן המיצר.

(3) בשיחת ראש השנה תרצ"א (ספר השיחות תרצ"א ע' 144) סיפר רבינו: הרוזינער הי' הולך לתשליך לא בר"ה כ"א י"ג מדות (ד' דעשי"ת). בהיותי בארצה"ב – ניו יארק – אשתקד הלכתי לתשליך ימים אחדים לפני ר"ה, במוצאי ר"ה ולי"ג מדות.

(4) אדמו"ר הצ"צ.

(5) ראה – בשינויים – רשימת רבינו בתורת שלום – ספר השיחות ע' 70 ואילך. ע' 273.

(6) ראה תורת שלום שם ע' 204. ובכ"מ.

(7) – בפטרבורג.

(8) – מכתב.

(9) נדפס לקמן ע' ל ואילך.

(10) גמרתיו: לכתוב.

כט

הוספות

5 הנני נוסע בשעטו"מ להדירה החדשה בברוקלין, 184 ברוקלין עוו. בבואי כשני מנינים אנשים מקבלים פני¹¹.

ד, ה' תשרי

8 – 11 כתיבת המאמר מן המיצר.

5 – 7 [ערב] נגמר המאמר מן המיצר.

---

(11) במכתב רבינו מיום ג', ד' תשרי תר"ץ: האיינט בשעה 5 בין איך אריבער גיפארין בשעה טובה ומוצלחת אין דער נאָיער דירה.

מכתב רבינו ע"ד הסדר דראש השנה

N26¹²

בי"ה מוצאי ר"ה. ת"ר צדי"ק, נויארק

רעייתי הכבודה תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

א גוט וָאָךְ, אַ גוט יאָהר, אַ גוטין תמיד.

ערשט נאָך הַבְּדֵלָה, אִיךְ בִּין נאָךְ אִין גאַנצן נאַס פון שוויס, גוט אָפּ גיִהאַרעוועט דיא פּאָר טעג, אבער גילייבט השי"ת דער אייב' בי"ה זאָל געבין אַ גליקליכין יאָהר.

אִיךְ ועל שרייבין זייער קורץ וואַיילע אִיךְ האָב זייער אַ סך אַרבעט, און השי"ת זאָהל מצליח זאָיין בגו"ר.

אייניגע מאנ"ש שי האָבין גינומען אַ אַנדער דירה פאַר מיר¹³, ויא אִיךְ האָב גישריבין דעם אַדרעס, 184 Brooklyn ave. און אִיךְ זאָהל אַריבער אִין יענעם געגנט. דיא דירה איז נאָך נִיט פאַרטיג, מיא האָט זי גידאַרפט אופראַמען, איז דער וואַייל אייף ר"ה האָט איינער אַ ד"ר אָקון אָפּ גילידיקט אַ דירה פון 7 צימער פאַר מיר. זאָיינען מיר אַריבער ערב ר"ה אָהין מיט דעם גאַנצין עולם, מיט דער קיד, דאס האָט מען גידאַרפט פאַהרין אַ ½ שעה ¾ שעה מיט אַ אָטאָ, גיגעסין מיט א מנין.

גידאַוינט האָבין מיר אִין שוהל אגודת אחים אנשי ליובאוויטש, דיא שוהל איז איינע פון דיא גרייסע שוהלין זיא האָט 1200 פליעצער, אָן עין הרע, און דאָרטין זאָיינען מיר גיוען ר"ה. פון קואַרטיר ביז דער שוהל איז בערך א דריטיל ויאָרסט גאַינג, און גרייסע ברייטע גאַסין, איז דער גיין אִין גאַס אִין זידינס מיט דער קאַיילעכדיקער היטיל מיט בעגלייטער אייניגע הונדערט מענטשין, מאַכט דאָס דעם גרייסין שטורעם, און אִין א גרייסער שטאָט, במילא קלייבט זיך צונייף אַ טוייזנטיקער עולם ליידיג גייער, פּאָליצע פוס גייער און אייף פערד, במילא איז אַז דיא ערטער וואו מיא גייט דורך זאָיינען דיא באַלקאָנען און פענסטער פוהל, אִיךְ האָב גאָר נישט גיזעהען, נאָר אִיךְ האָב גיִהערט ויא מיא האָט דער

(12) N26 = מכתב מספר 26.

(13) ראה הערה 1.

ציילט . . , דוא קענסט זעך פאַרשטעלין ויא עס האָט אייף מיר גיורקט, עס צוברעכט מוראדיק און מיא פילט זעך זייער עלינד און פרעמד.

קומענדיק אין שוהל איז גיוען אָן ע"ה אַ ריזיקער עולם. ר"ה באַ דער נאַכט האָבין מיר שפעט אָפּ גידאַוינט. מעריב האָט מען אָן גיהייבין $\frac{1}{4}$ אייף 7, דער מנין האָט זעך גיווינליך אָפּ גידאַוינט צייטיג, מיר האָבין אָפּ גידאַוינט 10 אַזייגער. דער גישריי לשנה טובה פון אַ טויזינד מענטשין (אַפולע זאַיינען זעך צוגוייל[נ]גען פריער), האָט אייף מיר גימאַכט אַ גואַלדיקין אַיינדרוק, און $\frac{1}{2}$ 11 אַזייגער זאַיינען מיר גיקומען אייפין קואַרטיר אין בעגלייטונג פון אַ גיויסין גרייסין עולם, ואָס דער וואַיילע האָט מען זיך דער ווסט ווער דאָס איז. און ואָס דאָס איז.

און אַזיי איז גיוען ר"ה אין דער פרי. אָפּ גידאַוינט באַיי טאג האָב[ן] מיר $\frac{1}{2}$ 3, גיגאַיינגען אייפין קואַרטיר וואַיטער כנהוג, און צוא מעריב 6 אַ זייגער זאַיינען מיר גיקומען אַ קריק, און איך האָב גידאַרפט ריידן חסידות, איז גיוען אַ 3000 מענטשין אין שוהל, און נאָך אַמאַהל אַזייפיל איז גיוען אייפין גאַס וואָס האָבין ניט גיקענט אַראַיין.

נאָך מעריב האָב איך גירעט (פון בימה) אַ חסידות וואָס זיי זאָהלין קאָהנען פאַרשטיין, ויא עס האָט גידוערט אַ $\frac{1}{4}$ שעה איז אַ גרייסער עולם אַרויס גיגאַיינגען, און זאַיינען אַראַיין אַנדערע. אַ 1000 מענטשין זאַיינען גיוען דיא גאַנצע צייט. אייף וואַיבערשין פלאַץ וואָס עס איז פאַרשטעלט איז דאָ פליאַץ פאַר 900/1000 מענטשין, זאַיינען גיוועהן מאַנסביל, עס האָט גידוערט אַ שעה צייט. נאָר וייל דיא בימה ואו איך בין גיזעסין איז גיוען פוהל מיט מכובדים האָט דער עולם מיך ניט גיזעהען, און איך האָב זיי ניט גיזעהען, מיא זאָגט אַז דער עולם איז גיוען שטאַרק צופרידין, גיגאַיינגען צוריק וואַיטער כנהוג.

דעם אַנדער טאָג ר"ה איז תקיעות¹⁴. עס איז גיוען גיפאַקט און דיא ברייטע טיהרין און פענסטער אָפּין צום גאַס, און עס איז גיוען גרויסע טיפע גישרייען וואָס מיא האָט גיזאָגט זייער גישמאַק, נאָכין דאָוונען $\frac{1}{2}$ 3 צוריק און דער כנהוג, און $\frac{1}{2}$ 5 זיינען מיר גיגאַיינגען צוא מנחה און חסידות איז גיוען דיא גאַס פוהל . . דיא גאַנצע שוהל קיין ע"ה, איז גיוען פוהל בערך 2 מיט אַ האַלביין טויזינד מענטשן, אין עזרת נשים איז גיוען א $\frac{1}{2}$ 1 טויזינד מענטשין, אָבער דיא וויבער האָבין זייער פליעצער ניט

(14) יום א' של ר"ה בשנה זו (תר"ץ) חל להיות בשבת.

אָפּגיגעבין, זיי האָבן גיטענעט זיי ויהלן איידער, עס איז פאַראַן אַזעלכע וערטער וואָס זיי קאָנען איידער פאַרשטיין.

אייפּין בימה איז קיינער ניט אַ רוף נאָר חתנינו ר"ש דודי רמ"ה שיי¹⁵, במילא האָט דער גאַנצער עולם מיך גיזעהען און איך האָב זיי גיזעהען, עס איז גיווען שטיל רוהיג ויא קיינער וואָהלט ניט גיווען, און מיא האָט גיהערט מיט זייער אַ גרייסן אינטערעס. איך האָב ב"ה גירעט הייך און גילאָסן אַזאן חסידות וואָס מיא קאָהן פאַרשטיין אפילו גאָר פּראָסטע מענטשן און גיגעבן גוט צוא פאַרשטיין, אין וואָס פאַר איך האָב אַ קוק גיטאָהן האָב איך גיזעהן אַז מיא הערט און מיא פאַרשטייט. דיא וואָס פאַרשטייען חסידות זאָיינען נתפעל גיוואָהרין, ויא דיא חסידות איז טיף אפילו פאַר דיא גרייסע פאַרשטייער, נאָר דאָס איז אַלץ אָן גיטאן אין משלים פון לעבן, און פאַר דעם עולם האָב איך דאָס גירעט. עס האָט גידוערט אַ שעה.

דער עולם איז דאָס גיווען זייער אַיינגעניעם און זייער צופרידין, 40% איז גיווען יוגענד, און דאָס זעלבע דערציילט מען אַז דיא גרינגע זאָכן האָבן איידער פאַרשטאנען דיא וואס זאָיינען גיווען אין וואָייבער שוהל.

נאָך דעם האָט מען גידאָונט מעריב, דער גאַנצער עולם קאָיינער איז ניט אַוועק גיגאַיינגען, מיא האָט גימאַכט הבדלה, און מיא האָט גיבראַכט אַטאָס און מיר זאָיינען שיים גיפאָהרין אייפּין קואַר[טיר]. דיא גאַס איז גיווען פוהל, און אין דיא גאַסין דער באַיי וואָס אַז מיא גייט צוא פוס דאַרפמען זיי דורך גיין, איז מען גישטאַנען און גיוואָרט אז מיא זאָהל דורך גיין, אָבער מיר זאָיינען אַוועק גיפאָהרין.

קומענדיק אייפּין קואַר[טיר], איז דאָרטין גישטאַנען אַ גרייסער עולם, און איצטער וילן מענטשן אַראַיין גיין. איך ועל ניט צוא נעמען נאָר עטליכע פון דיא אורחים וואָס זאָיינען גיקומען פון דער פרעמד וואָס דאַרפן באַלד אַוועקפאָהרין. גילייבט השי"ת און דער אייבער' זאָהל העלפּין.

בלאָזין שופר האָב איך ניט גיוואָהל[ט] זיך אָנשטריינגען, איז תקיעות, דאָס הייסט דיא פסוקים און דיא ברכות, האָב איך גיזאָגט, און שופר האָט גיבלאָזין הרב ר' דובער שיי ריבקיין¹⁶.

(15) חתנינו ר"ש (= ר' שמריהו) דודי רמ"ה [ר' משה הכהן האָרענשטיין] ש"י: ראה הערה 2.
(16) הר"ר משה דובער ריבקיין (תרנ"ג-תשל"ז). משנת תרס"ה לערך למד בישיבת "תומכי-תמימים"

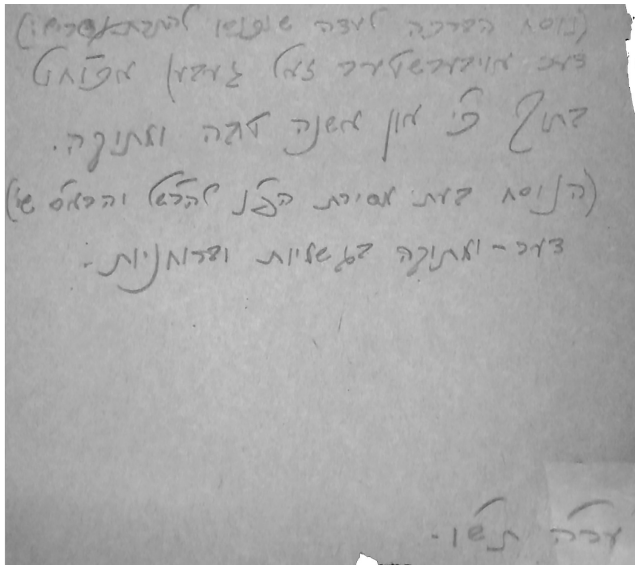
דיא צוא גיטרֶאָגין קאַייט פון חיים ליבערמאַן שי"י¹⁷ איז גאָר ניט איבערגעבין, ער בעדינט מיך אין אַלעס וואָס עס קאָהן זיין...

11 אַזייגער באַ דער נאכט. איצטער זאַיינען מיר גיקומען צוריק אין דער קואַ[ר]טיר וואָס מיר זאַיינען גיווען פאַר ר"ה, וואַיילע דיא נאָיע דירה דאַרף נאָך דוערין אַפּאָר טעג ויא עס ועט וערין פאַרטיג. האָט מען אונז מקבל פנים גיווען אין גאַס מיט אַ ניגון און גרייס שמחה. אַ 10 מנינים חסידישע אידן, און עטלעכע הונדערט סתם אידן, און איצטער פאַר בריינגט מען און מען טאַנצט אונטין אין בית מדרש, ויא עס וויזט ועט דאָס דוערין ביז אַזייגער 1 אַדער 2.

בליובאוויטש. זכה לשמש את כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בימים האחרונים לפני הסתלקותו. בשנת תרפ"ד עלה לארה"ק ושימש כר"מ ומשגיח בשיבת „תורת אמת". בשנת תרפ"ח הגיע לארה"ב. שימש כר"מ במתיבתא „תורה ודעת" במשך כחמישים שנה.

ער"ה תש"ו

(נוסח הברכה לעדה שנכנסו להתרת נדרים:) דער אויבערשטער זאָל געבען אַ
 כוח"ט¹⁸ בתוך כ"י¹⁹ און אַ שנה טובה ומתוקה.

(הנוסח בעת מסירת הפ"ג להרש"ל²⁰ והרא"ס²¹ שי"י) דער אויבערשטער זאָל
 געבען אַ כוח"ט בתוך כ"י און אַ שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

18) = כתיבה וחתמה טובה.

19) = כלל ישראל.

20) ר' שמואל הלוי לעוויתין. נולד בפאָהאַר שנת תרמ"ד. למד בישיבת „תומכי-תמימים“ בלויבאוויטש. רב בראַקשיק (תרס"ה-תרע"ה), וקירסאָנוב (תרע"ה). שליח בגרוזיא (תרע"ו-תרפ"ה). מנהל ביהמ"ד לרבנים בנעוול (תרפ"ה-תרפ"ט). בשנת תרפ"ט נאסר ונשלח לגלות. בשנת תרצ"ז יצא מרוסיא והתקבל שוב לרב בראַקשיק. משנת תרצ"ט שד"ר בארה"ב. משנת ת"ש משפיע ב„תומכי-תמימים“ בניו יאָרק. נפטר י"א אלול תשל"ד. ראה אודותיו – שיחת ח"י אלול תשל"ד (תו"מ תשל"ד ח"ד ע' 249 ואילך).

21) ר' אליהו (ייאכיל) סימפסאָן. נולד ר"ח תמוז תרמ"ט, נפטר נר ה' דחנוכה תשל"ז. מהחוזרים בלויבאוויטש. משנת תרפ"ג רב בניו יאָרק. ממיסדי „אגודת התמימים“ בארה"ב. ומפעילי אגודת חסידי חב"ד בארה"ב. משנת הי"ש"ת ואילך – ממזכירי רבינו.

בית הכנסת „אגודת אחים אנשי ליובאוויטש“, 195 וואַטקינס סטריט

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות
משה הלוי בן פעשא לאה
מנוחה קריינדל בת אסתר
וכל יוצאי חלציהם שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
ולהצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב